

Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčiai **120 metų**

120 Year Anniversary
of St. Michael the Archangel (the Garrison) Church of Kaunas

Rėmėjai / Sponsors

„Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti: aš jus atgaivinsiu!“ – skelbia įrašas mūsų Bažnyčios skliaute. Ir jau 120 metų atėję čia žmonės patiria, kad šis Viešpaties pažadas virsta realybe. Nuoširdžiai linkime, kad dar daugybė žmonių kartų rastų čia prieglobstį ir patirtų visa gaivinantį Dievo veikimą.

Vidas Butkus

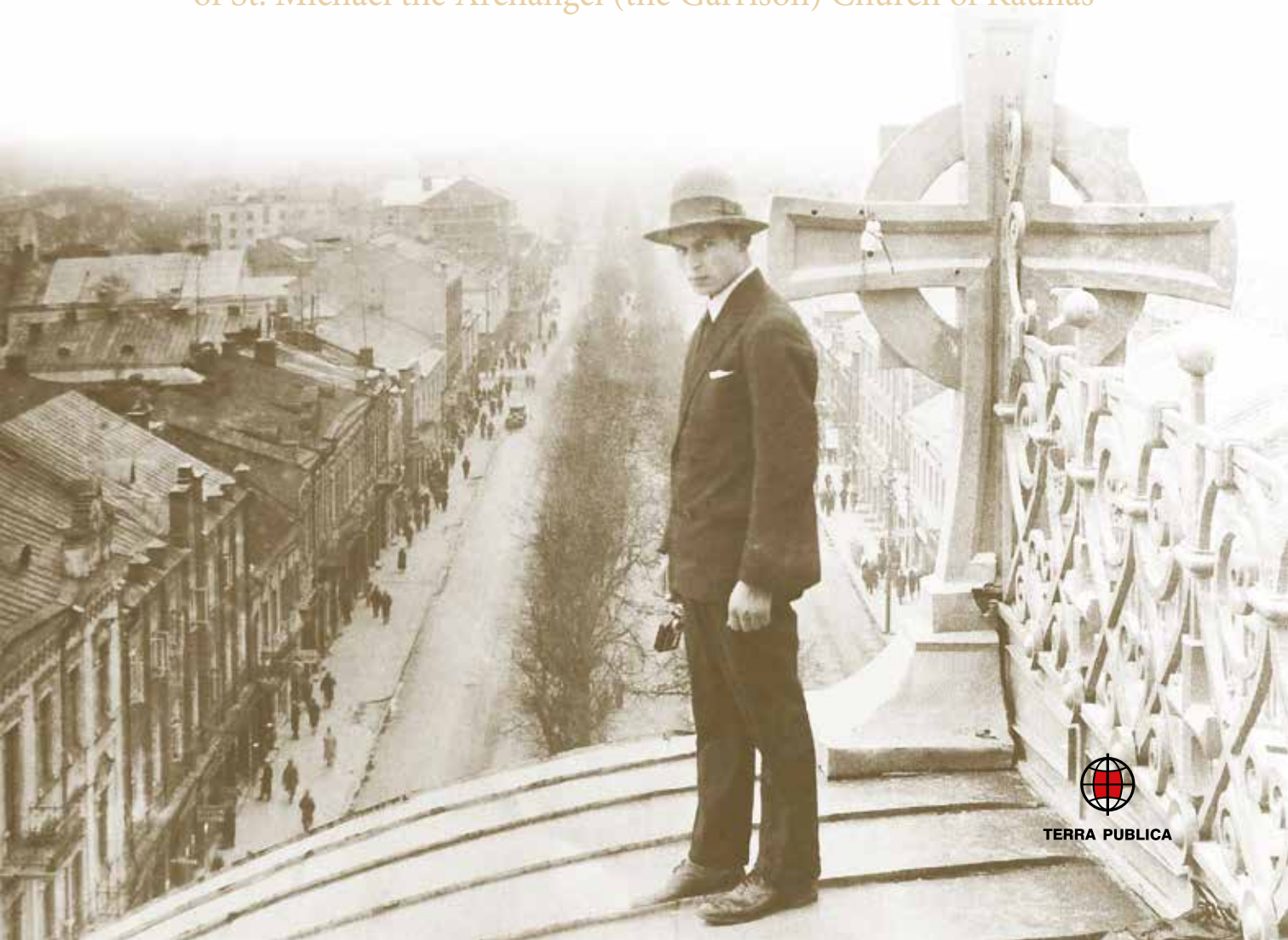

Nuo vaikystės prisimenu smilkalų kvapą, kai savo močiutę lydėdavau bažnyčion. Prisimenu ir jos žodžius, kuriuos tik vėliau, būdami suaugę, supratome. – Tai ne mūsų valioje kažką pakeisti sau palankia linkme šioje žemėje, tai visiškas pasitikėjimas Dievo valia ir nuoširdi malda veda mus išganymo link. Nepalūžk, stiprink savo tikėjimą, sujungdamas savo maldos žodžius į tylią gyvenimo simfoniją, ir tu pajausi Dievo buvimą šalia. Ech, tas bažnyčios smilkalų kvapas...

Vytautas Mikaila

Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Įgulos) bažnyčiai 120 metų

120 Year Anniversary
of St. Michael the Archangel (the Garrison) Church of Kaunas

TERRA PUBLICA

UDK 726(474.5)(091)(084)
Ve98

© Visos teisės saugomos

Leidykla „Terra Publica“ ir Kauno Šv. arkangelo Mykolo rektoratas draudžia be rašytinio sutikimo perspausdinti šio leidinio tekstus ir iliustracijas. Draudžiama leidinį ar jo dalis skenuoti, kopijuoti ar kelti į skaitmenines laikmenas, draudžiama naudoti mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais jį viešai paskelbiant ar padarant viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose. Draudžiama atgaminti ir platinti knygą ar jos dalis spausdinta, elektronine ar bet kuria kita forma, įskaitant, bet neapsiribojant vien platinimu internete, naudojimu komercinėje veikloje.

© All rights reserved

The publisher “Terra Publica” and Kaunas St. Michael the Archangel Rectory reserves the right to prohibit the reprinting of any of the text and illustrations of this publication without prior consent of the publisher. It is prohibited to scan, copy the publication or its sections, transfer it to digital files, or use it for scientific research or personal study purposes while making it accessible to the public through the computer networks in the corresponding library terminals, educational institutions, museums and archives. It is prohibited to reproduce and distribute the book or its sections in printed, electronic or any other form, including, but not limited to, distribution over the Internet and commercial use.

© dr. Ingrida Veliutė, 2015

© VŠĮ „Terra Publica“, 2015

© Kauno Šv. arkangelo Mykolo rektoratas, 2015

TERRA PUBLICA

VŠĮ „Terra Publica“
Jaunimo a. 2, LT-50117 Kaunas
Tel. (8 37) 32 88 20
info@terrapublica.lt
www.terrapublica.lt

Kauno įgulos kapelionatas
Druskininkų g. 4–3, LT-44288 Kaunas
Tel. (8 37) 22 62 66
soboras@takas.lt
www.ordinariatas.lt

ISBN 978-609-8090-86-4

Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčia 120 metų

Bendrystė težydi!

Bažnyčia – ne pastato sienos. Ji – bendruomenė, kviečianti patirti bendrystės džiaugsmą.

Mielieji

Jūsų dėmesiui pristatomas leidinys apie Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčią, šiemet švenčiančią 120-uosius jubiliejinius gyvavimo metus. Nors bažnyčios gyvenime tai nėra labai daug, tačiau didingo neobizantinio sakralinio pastato erdvėse vystyta sielovadinė veikla sukaupė turtingą istoriją.

Šventovės istorija prasideda carinės Rusijos okupacijos laikotarpiu. 1890–1895 m. Kauno miesto centre pastatyti tuometinės Rusijos imperijos kariuomenės stačiatikių karių maldos namai – Šventųjų apaštalų Petro ir Povilo soboras. Pirmojo pasaulinio karo metais jį užėmė ir naudojo Vokietijos kariuomenės kariai. 1918 m. Lietuvai tapus nepriklausoma valstybe, šventovė transformuojama į Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) katalikų bažnyčią ir tampa Lietuvos kariuomenėje ir statutinėse struktūrose tarnaujančių ir dirbančių sielovados centru. Nors Antrasis pasaulinis karas ir sovietinė okupacija pako-regavo bažnyčios gyvenimą savaip – nuo 1962 m. ji buvo uždaryta ir paversta meno galerija – labai džiugu, kad 1990 m. Lietuvai vėl tapus nepriklausoma valstybe atgimė ir šventovė.

1991 m. pastatą grąžinus tikintiesiems, bendruomenės ir savo pašaukimui atsidavusių kunigų rūpesčiu atnaujinta 1996 m. Kauno arkivyskupo metro-polito dekretu Igulos bažnyčia vėl tampa Lietuvos kariuomenėje tarnaujančių ir dirbančių dvasingumo oaze.

2000 m. Šventajam Sostui įsteigus Lietuvos kariuomenės Ordinariatą, o Lietuvos kariuomenės vyskupui suformavus kapelionatus Kauno Igulos šventovė tapo Kauno igulos kapelionato sielovados baze. Šiuo metu Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčia vienija Kauno regione tarnaujančius ir dirbančius: Lietuvos kariuomenėje, policijoje, priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo tarnyboje, viešojo saugumo tarnyboje, prokuratūroje, tardymo izoliatorijuje, šaulių sąjungoje, MRU Viešojo saugumo fakultete. Šventovėje vykstantis aktyvus sielovadinis gyvenimas duoda gražius dvasingumo vaisius. Suburta kapelionato bendruomenė, aktyviai veikia vaikų, jaunimo ir šeimų sielovados sekcijos, vyksta kultūrinė, edukacinė veikla, puoselėjamos naujos tradicijos.

Tikimės, jog šioje knygoje atskleista šventovės istorija ir nūdienos kapelionato bendruomenės gyvenimo puslapiai padės pamatyti vidinį Kauno Igulos bažnyčios grožį, patirti krikščioniškos bendrystės džiaugsmą! Jį patirti ir puoselėti linkime kiekvienam knygos skaitytojui!

Bažnyčios rektorius ir kapelionato bendruomenė nuoširdžiai dėkoja visiems, padėjusiems parengti ir išleisti šį leidyklos „Terra Publica“ leidinį.

Bažnyčios rektorius, Kauno igulos kapelionato kapelionas

kun. Tomas Karklys

ISTORIJA

HISTORY

Kaunas XIX a. pabaigoje

*Kaip dosniai gamta apdovanojo tą slėnį, kuriame susitikusios viena kitai ranką broliškai padavė dvi nuostabiausios Lietuvos upės! Kas bent kiek yra matęs svetimų šalių gamtos grožį, nors ir žavėjosi jomis, vis dėlto tas neatsistebės tuo įstabiu slėniu, aukštais, žaluma apaugusiais Nemuno krantais. (...) Didi ir nuostabi yra mūsų plačioji Lietuva!*¹

Grafas Konstantinas Tiškevičius

Atsižvelgdami į dviejų upių santakos suformuotą ypatingą gamtinį reljefą, tinkamą kraštovaizdį ir svarbią strateginę poziciją, XIX a. aštuntajame dešimtmetyje carinės Rusijos imperijos inžinieriai Kauną pasirinko didelės fortinės tvirtovės statybai. 1882–1890 m. mieste ir apylinkėse buvo statomas pirmasis Kauno tvirtovės fortų žiedas, Žemuosiuose Šančiuose, Panemunėje ir Fredoje kuriami kariniai miesteliai, Naujamiestyje išdygo daug administracinių pastatų. Per visą Kauno tvirtovės gyvavimo laikotarpį mieste buvo pastatytos net septynios stačiatikių cerkvės².

Kiek anksčiau, t. y. 1847 m., caras Nikolajus I patvirtino Kauno miesto Naujamiesčio planą, kuriame buvo numatyta šios miesto dalies rytiniame pakraštyje statyti katalikų bažnyčią. Nikolajaus prospekto (dabartinė Laisvės alėja) pradžioje suplanuota sakraliniam pastatui skirta aikštė. Joje įrengtas fontanas. Tačiau įsibėgėjęs Kauno tvirtovės statyboms šioje vietoje nuspręsta pastatyti svarbiausius Kauno tvirtovės įgulos maldos namus – Šv. Petro ir Povilo soborą (rus. *Петропавловский Собор*). Prieš pradėdant statyti Soborą už parapijos tikinčiųjų lėšas, aikštėje buvo surešta laikina medinė rusiško stiliaus koplyčia³. 1891–1895 m. vyko intensyvus susirašinėjimas tarp

Kaunas in the end of the 19th century

*It is surprising how generous nature was when it favoured the valley where two the most wonderful Lithuanian rivers met and gave each other a friendly hand! Even if someone admired the beauty of the nature of the foreign countries, they would still be amazed by the splendour of the valley and the tall banks of the Nemunas River, which are overgrown with greenery. (...) Lithuania, our wide country, is really great and wonderful!*¹

Count Konstantinas Tiškevičius

In the eighth decade of the 19th century the engineers of the tsarist Russian Empire chose Kaunas as the best place for building a large fortress with forts taking into account that the location had a particular natural terrain formed by the confluence of two rivers, proper landscape and an important strategic position. During the period from 1882 to 1890 the first ring of forts of the Kaunas fortress was being built and cantonments were established in Žemieji Šančiai, Panemunė and Freda. A lot of administrative buildings appeared in the New Tow (Lith. Naujamiestis). Seven Orthodox churches were built in Kaunas during the period of existence of the Kaunas fortress².

A little earlier, in 1847, Tsar Nicholas I approved the Kaunas New Town project with the plan to build a Catholic church in the eastern segment of this part of the city. A square for a sacral building was planned at the beginning of the Nicholas Avenue (presently Liberty Avenue, Lith. Laisvės alėja). A fountain was built in the square. However, during the construction of the Kaunas fortress it was decided to build the most important house of prayer of the Kaunas fortress Garrison – the Cathedral of St. Peter and Paul (Rus. *Петропавловский Собор*). Prior to construction of the Cathedral from the donations of the faithful of the parish, a temporary wooden chapel³ was built in Russian style. From 1891 to 1895 an intense correspondence took place between various authority services because of relocation of this chapel somewhere closer to the Nemunas River. A chapel rebuilding plan while using the brick foundation was prepared and approved for this purpose.

- 1 K. Tiškevičius. *Neris ir jos krantai*. Vilnius, 1992, p. 300; Гуковский, Константин Павлович. *Город Ковна: Краткий ист.-стат. Очерк*. Ковна: тип. Губ. правл., 1904.
- 2 I. Veliutė. *Kauno tvirtovės istorinis bei architektūrinis paveldas ir jo animavimo galimybės* (daktaro disertacija). Kaunas, 2012.
- 3 N. Lukšionytė-Tolvaišienė. *Gubernijos laikotarpis Kauno architektūroje*. Kaunas, 2001, p. 32.

įvairių tarnybų dėl šios koplyčios perkėlimo kur nors prie Nemuno. Tuo tikslu buvo paruoštas ir patvirtintas koplyčios perstatymo ant mūrinių pamatų planas, tačiau leidimas statyti greičiausiai nebuvo išduotas⁴. 1890 m. lapkričio 10 d.⁵ Soboro statybą palaimino imperatorius, taigi iki 1895 m.⁶ čia buvo pastatyta didžiausia tuometiniame Kaune stačiatikių cerkvė.

*Kauno Naujamiestis prieš Soboro statybą, iki 1895 m.
Kaunas New Town before the construction of the Cathedral,
until 1895*

*Kauno panorama, apie 1914–1918 m.
Panorama of Kaunas in around 1914–1918*

However, the permission for construction most likely had not been issued⁴. On November 10, 1890⁵ the construction of the Cathedral was approved by the Emperor, thus the largest Kaunas Orthodox church at that time was built before 1895⁶.

*Medinės koplyčios projektas, 1893 m.
Project of the wooden chapel, 1893*

4 KAA. F. I-61, ap. 2, b. 6021, p. 1–7.

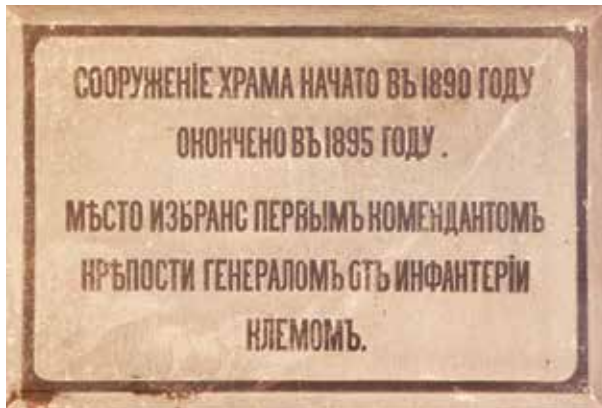
5 Dab. 1890 m. lapkričio 22 d.; verčiant datas iš senojo Julijaus kalendoriaus į šiądieninį Grigaliaus iki 1900 m. kovo 12 d. reikia pridėti 12 dienų, o nuo 1900 m. kovo 13 d. iki 1917 m. spalio revoliucijos reikia pridėti 13 dienų

6 Г. А. Цитович. Храмы армий и флота. Пятигорск, 1913, с. 165.

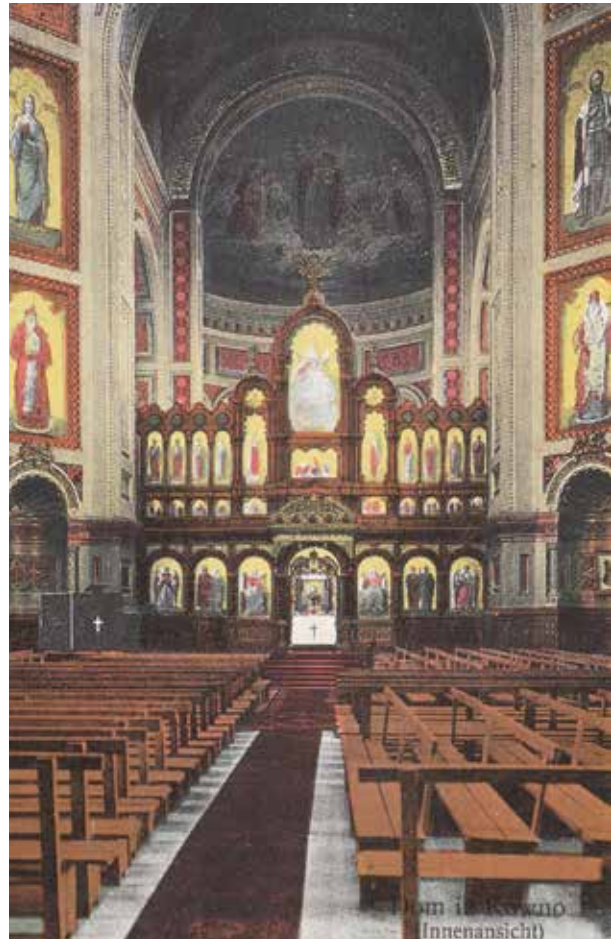
Kauno įgulos soboras, XIX a. pabaiga

The Cathedral of Kaunas Garrison, the end of the 19th century

Marmurinė lenta rūsiuose, žyminti statybos datą

Marble plate in the cellars, which marks the construction date

Šventovės interjeras Pirmojo pasaulinio karo metais. A. Ratz atvirukas, 1914–1918 m.

Interior of the sanctuary during the years of the First World War. Postcard of A. Ratz, 1914–1918

Cerkvės statyba ir architektūra

1891 m. iškilmingo Soboro statybos atidarymo metu į pamatus altoriaus vietoje specialiai paliktoje mažoje nišoje buvo įdėta medinė lentelė su užrašu: „Vardan šventųjų Petro ir Povilo. Ši cerkvė buvo pradėta statyti 1891 m. birželio 29 d. Kauno tvirtovėje valdant jo didenybei dievobaimingajam VALDOVUI IMPERATORIUI ALEKSANDRUI III“⁷. Iki šiol rūsiuose išlikusioje marmurinėje lentoje skelbiamas užrašas, kad „Cerkvės statyba pradėta 1890 metais, pabaigta 1895 metais; vietą jai parinko pirmasis Kauno tvirtovės komendantas pėstininkų generolas Klemas.“ Šios dvi datos atsirado dėl to, kad cerkvės projektas buvo patvirtintas 1890 m. lapkričio mėnesį ir tai laikoma oficialia statybos pradžios data.

Maldos namams buvo pasirinkta bazilikinės šventyklos forma, tai turėjo sušvelninti konfesinį priešišumą ir priminti bendras krikščionybės ištakas. Tikslų žinių, kodėl pasirinktas toks stilius, nėra išlikusių, tačiau Rusijos imperijos pakraščiuose XIX a. pabaigoje vyravo bizantinių formų cerkvės⁸. Remiantis kai kuriais tyrimais užsimenama, jog projektas buvo panašus į žymaus rusų architekto Nikolajaus Benua tipinės cerkvės projektą⁹. Mūrinės šventovės autoriui – karo inžinieriui Konstantinui Limarenkai – po sėkmingos cerkvės statybos buvo suteiktas pulkininko laipsnis. Projektą prižiūrėjo bizantiškosios architektūros žinovas, Sankt Peterburgo architektas akademikas D. Grimas ir plk. Vladimiras Nepliujevas.

The Construction and Architecture of the Orthodox Church

In 1891, during the solemn opening ceremony of the construction of the Cathedral, a wooden plate had been placed in a small niche at the location of the altar with the following inscription: “For the sake of St. Peter and Paul. The construction of this Orthodox church was started on June 29, 1891, during the reign of his Majesty, the devout ruler Emperor Alexander III”⁷. There is an extant inscription on a marble plate which publicizes the facts that: “The construction of the Orthodox church was started in 1890 and finished in 1895; the site was chosen by Klemm, the First superintendent of the Kaunas Fortress and the General of pawns”. These two dates appeared because the project of the Orthodox church was approved in November, 1890 and this date was considered the official beginning of the construction.

The design of the Basilica style temple was chosen for this house of prayer as it was intended to smooth over the confessional enmity and remind of the common origins of Christianity. There is no precise information on why this style was chosen, however, the Orthodox churches of Byzantine style⁸ dominated on the periphery of Russia at the end of the 19th century. According to some studies, it is being mentioned that the project was similar to the typical one⁹, designed by the famous Russian architect Nicholas Benois. The author of the brick temple was the military engineer Konstantin Limarenko, who was given the rank of colonel after the successful construction of the Orthodox church. The project was supervised by the proficient of Byzantine architecture, academician and architect from St. Petersburg D. Grim and colonel Vladimir Nepliujev.

7 Сооружение Ковенского крепостного Петропавловского собора. Ковна: тип. Х. Лейванда, 1895, с. 3–4.

8 N. Lukšionytė-Tolvaišienė. *Gubernijos laikotarpis Kauno architektūroje*. Kaunas, 2001, p. 32.

9 D. Pikšrienė. *Interjero meninė koncepcija*. Kaunas, 1993 (rankraštis saugomas KPK Kauno teritoriniame padalinyje).

Masyvi Įgulos Soboro architektūra reprezentuoja bizantišką centriškos kupolinės šventovės tipą. „Pagrindinis tūris vientisas ir artimas kubui. Jį vainikuoja 5 kupolai – didelis pagrindinis ir 4 mažieji, kurie vidaus erdvėje beveik neatsispindi. Didysis kupolas remiasi į pusapskritėmis arkomis sujungtus keturis masyvius pilonus. Kupolo skersmuo (16,3 m) tik ketvirtadaliu mažesnis nei garsiojo Isakijaus soboro Sankt Peterburge. Kupolai apdengti cinko skarda su paausuotais kraštais.“¹⁰ Privalomas kupolų skaičius (penki) buvo nustatytas stačiatikių sinodo, viena jo prasmė – simbolizuoti Kristaus žaizdas. „Šventovės orientacija tradicinė: rytuose – altorinė dalis su nedidele lenkta apside, vakaruose – įėjimas, pabrėžtas nuo sienos atitrauktu kolonų portiku. Planas artimas kvadratui ir tik išorėje portikų bei laiptų dėka išryškinta graikiško kryžiaus konfigūracija.“¹¹ Visi Soboro fasadai, išskyrus rytinį, yra vienodi ir griežtai simetriški. „Portikų šonuose suglaustos kolonos laiko antablementą, ties viduriu nutrauktą didelės arkos, kurioje įgilintas portalas. Rytiniame fasade vietoje portiko yra penkiasienė apsidė.“¹² Soboras yra sunkių proporcijų monumentalus pastatas, turėjęs aiškiai atskleisti savo funkciją ir tarnauti kaip pagrindiniai Kauno tvirtovės įgulos maldos namai.

The massive architecture of the Garrison Sobor represents the Byzantine type of the shrine with the central dome. “The main volume is solid and close to a cube. It is crowned by 5 domes – a large main dome and 4 small ones, which are almost unnoticeable in the inner space. The large dome leans on four massive pylons which are joined by semicircle arches. The diameter of the dome (16.3 m) is only a quarter smaller than the dome of Isaakievskiy Sobor in Saint Petersburg. The domes are covered with zinc tin and have gilded edges¹⁰”. The mandatory number of domes (five domes) was determined by the Orthodox Synod, and one of the meanings was to symbolize Christ’s wounds. “The shrine is orientated in a traditional way: there is the altar site with a small curve – shaped apse in its eastern part and the entrance in the western part. The entrance is accentuated by a portico of pillars which is located at some distance from the wall. The plan is almost square-shaped but a configuration¹¹ of a Greek Cross is highlighted through porticos and stairs on the outside”. All the facades of the Cathedral are equal and strictly symmetrical except the eastern facade. “The pillars are very close to each other and stand on the sides of the porticos while holding the entablature. There is a big arch in the middle of the entablature and the portal is recessed into it. A pentahedron¹² apse is built instead of the portico in the eastern façade”. The Cathedral is a monumental building of the heavy proportions, intended to reveal its function and serve as the main house of prayer of Kaunas Fortress Garrison.

10 J. Puzinas. Iš Kauno bažnyčių istorijos. In: *Savivaldybė*. 1929 01, p. 18.

11 N. Lukšionytė-Tolvaišienė. *Gubernijos laikotarpis Kauno architektūroje*. Kaunas, 2001, p. 32.

12 *Lietuvos architektūros istorija*. T. III. Vilnius, 2000, p. 321–322.

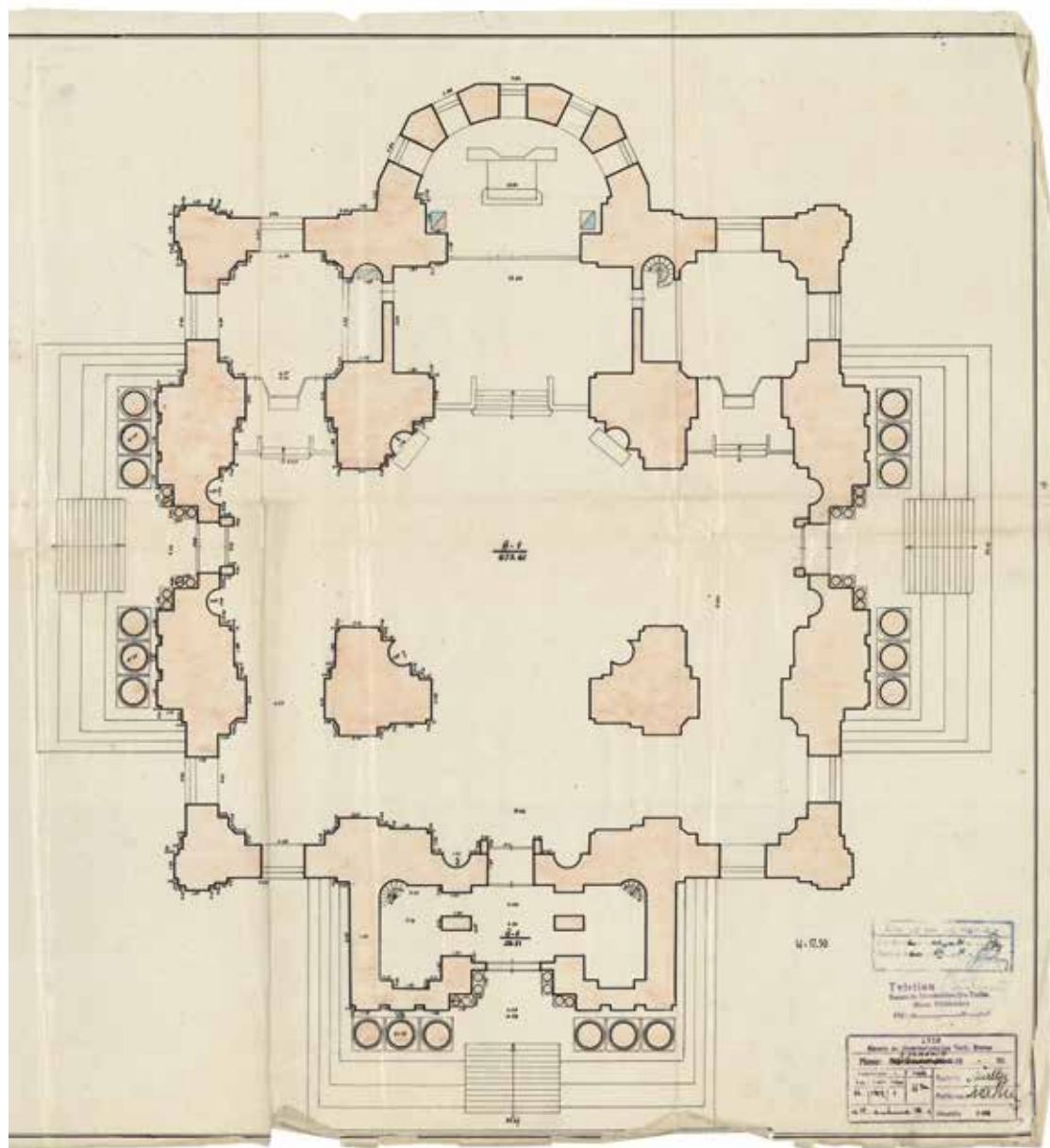
Masyvūs bizantiškos šventovės kupolai
Massive domes of the Byzantine sanctuary

Šv. arkangelo Mykolo bažnyčios kupolai iš paukščio skrydžio
Domes of the Church of St. Michael the Archangel from the bird's eye view

Šventovės penkiasienė apsidė rytiniame fasade
Pentahedron apse in the eastern facade of the sanctuary

Maldos namų planas ankstyvojo sovietmečio remonto byloje, 1949 m.

A plan of the house of prayer in the construction file from the early Soviet period, 1949

Cerkvės autorius K. Limarenka, pasak prof. dr. Nijolės Lukšionytės, „gal neturėjo didelių kūrybinių ambicijų ir gilaus architektūrinio išsilavinimo, tačiau buvo puikus statybų organizatorius. Kauno sobore pritaikė naujausius technikos laimėjimus: būgno sienoms – tuščiaidurės plytas, kupolo perdangai – gelžbetonio konstrukciją (tai ankstyviausias gelžbetonio panaudojimo pavyzdys Kaune).“¹³ Dėl šios priežasties kupolo dydis pranoko kitus to laikotarpio statinius. Soboro statybai naudotos ypač kokybiškos medžiagos: „šlifluotas granitas cokoliui ir laiptams atgabentas iš Suomijos, grindys išklotos metlacho plytelėmis, altoriuose ir choruose panaudota dirbtinio marmuro mozaika, paaukštinimas priešais ikonostasą padarytas iš pilko poliruoto akmens. Kolonos stovi ant metalinių bazių (lieto ketaus plokščių).“¹⁴ Sobore buvo įrengta moderni šildymo sistema – rūsyje stovėjo keturi iš Varšuvos atvežti ketaus kalorifieriai. Mūro ir medžio darbus atliko rangovo pirklio F. Ščerbakovo samdomi meistrai iš Černigovo gubernijos. Soboro varpinėje kabėjo dvylika Maskvoje pagamintų varpų (didžiausias iš jų svėrė apie 11,5 tonos¹⁵), buvo sakoma, kad jų skambesys girdėti toliau nei už dešimt varstų, t. y. panašiai tokiu atstumu buvo pastatyti toliausi pirmojo žiedo fortai. Todėl juose esantys kariai šventinę dieną girdėjo varpų gausmą¹⁶.

According to Prof. Dr. Nijolė Lukšionytė, the author of the Orthodox church K. Limarenko “perhaps did not possess the great creative traditions and decent architectural education, but he was an excellent organizer of construction works. While building the Kaunas Sobor, he adapted the latest technical achievements as used the hollow bricks for the drum walls and reinforced concrete construction for the ceiling of the dome (it was the earliest example of the use of reinforced concrete in Kaunas¹³).” Because of this reason the size of the dome surpassed other buildings of that period. Especially high quality materials were used for construction of the Cathedral: “polished granite for the socle and stairs was brought from Finland; the floor was tiled with mettlach tiles; a mosaic of artificial marble was used in altars and choir galleries; and a dais in front of iconostasis was made of grey polished stone. The pillars stand on the metal bases (slabs of cast iron)¹⁴”. A modern heating system was installed in the Cathedral –four cast iron heaters were brought from Warsaw and installed in the basement. Brickwork and woodwork was performed by the hired craftsmen of a contractor and merchant F. Ščerbakov from Chernigov Province. Twelve bells, which were made in Moscow, were hung in the belfry of the Cathedral (the largest bell weighed about 11.5 tons¹⁵). It was being told that the sound of the bells was heard in the distance of over ten versts, i.e. the distance of the furthest forts of the first ring. This is why the soldiers who were present in the forts could hear the sound of the bells¹⁶ on the festal days.

13 N. Lukšionytė-Tolvaišienė. *Gubernijos laikotarpis Kauno architektūroje*. Kaunas, 2001, p. 32; *Сооружение Ковенского крепостного Петропавловского собора*. Ковна: тип. Х. Лейванда, 1895, с. 5.

14 N. Lukšionytė-Tolvaišienė. *Gubernijos laikotarpis Kauno architektūroje*. Kaunas, 2001, p. 32.

15 E. Dantas. „Zdes russkij duch“... In: *Diena*. 1932-09-04.

16 *Сооружение Ковенского крепостного Петропавловского собора*. Ковна: тип. Х. Лейванда, 1895, с. 16–17.

1894 m. kovo mėnesį Adolfas Ferdinandovičius Trėjus su Kauno tvirtovės valdyba pasirašė kontraktą, kuriuo įsipareigojo visą Soboro interjerą ištaipyti „prabangia ornamentika rusų bizantiškuoju stiliumi.“ Šiame kontrakte numatyta, kad visi kupolai bus išdažyti žydra spalva su aukso žvaigždėmis. Mažuosiuose kupuluose per centrą turėjo būti ištaipyti ornamentuoti kryžiai, serafimų, keturių evangelistų ir šventųjų atvaizdai. Ant piliastrų ir pilonų sienų bei aplink langus turėjo atsirasti gausi ornamentika ir mozaikos. Skliautą prie įėjimo į maldos namus taip pat planuota ištaipyti žydrai su aukso žvaigždėmis. A. F. Trėjus visus vidaus tapybos darbus turėjo atlikti ne vėliau kaip iki 1895 m. kovo mėnesio, už tai jam buvo pažadėtas daugiau nei 10 tūkst. rublių atlygis¹⁷.

Sobore buvo įrengti trys altoriai: didysis altorius buvo skirtas šventųjų apaštalų Petro ir Povilo garbei, dešinysis – šventųjų kankinių Sofijos, Veros, Nadeždos ir Liubovės, o kairysis – šventojo Nikolajaus stebukladario¹⁸. Ikonostasas bei sienų kompozicijos ištaipyti laikantis cerkvių dekoravimo kanonų. Soboro interjere buvo 122 paveikslai ikonostasuose ir 10 specialiose cinkuotose kaltinėse dėžutėse, sienos buvo išpieštos 266 kolonomis¹⁹. Prieš ištapant auksuotas sienas tiems laikams moderniais aliejiniais dažais, pirmą kartą tokio tipo objekte buvo panaudotas tinko drenažas, kad sieninė tapyba išliktų kiek galima ilgiau. Šiuose maldos namuose vienu metu galėjo melstis apie 3000 žmonių.

Sobore tuo metu tarnavo protojerėjus (rus. *настоятель протоиерей*), du dvasininkai, diakonas ir du patarnautojai. Soborui buvo priskirta ir netoliese esančiame miesto lazarete įkurta Zacharijaus sv. Elžbietos cerkvė²⁰.

In March, 1894 Adolph Ferdinandovich Trey signed a contract with the administration of the Kaunas Fortress and this document was a commitment to paint the interior of the Sobor “in the Russian Byzantine style while using a luxurious ornamentation”. The contract provided that all the domes should be painted in the colour azure with golden stars. Ornamented crosses and images of seraphims, the four evangelists and the saints were supposed to be painted along the central line on the surfaces of the small domes. Rich ornamentation and mosaics had to appear on the walls of pilasters and pylons, and around the windows. It was also planned to paint the vault at the entrance of the house of prayer in colour azure and gold stars. A. F. Trey was obliged to do all the work of inside painting not later than March, 1895 and remuneration¹⁷ of more than 10 thousand rubles was promised to be paid to him for this work.

Three altars were built in the Cathedral: the grand altar was dedicated to honour the Saint apostles Peter and Paul, the altar on the right – the Saint martyrs Sophia, Vera, Nadezhda, and Lyubov and the left altar was dedicated to honour St. Nicholas the Thaumaturge¹⁸. The iconostasis and wall compositions were painted according to the canons of the Orthodox church decoration. There were 122 paintings in the iconostases and 10 paintings in the special galvanized hammered boxes in the interior of the Cathedral, and the walls had 266 pillars¹⁹ painted on. Stucco drainage was used for the first time in the object of this type before the painting the walls with gold paint. It was done in order for the wall painting to stay longer. Around 3.000 people could worship in this house of prayer at the same time.

A senior cleric (Rus. *настоятель протоиерей*), two clergymen, a deacon and two attendants served in the Cathedral at the time. The Orthodox Church of Zachary and St. Elizabeth²⁰ which was located in the nearby city hospital unit was a part of the Cathedral.

17 КАА. F. I-465, ар. 1, б. 77, р. 1–5.

18 Г. А. Цитович. Храмы армий и флота. Пятигорск, 1913, с. 165–167.

19 К. П. Гуковский. Город Ковна: Краткий ист.-стат. Очерк. Ковна: тип. Губ. правл., 1904, с. 56–57.

20 Г. А. Цитович. Храмы армий и флота. Пятигорск, 1913, с. 165–167.

Sraigtiniai laiptai, XIX a.
Spiral staircase, 19th century

Interjero tapybos fragmentas
Fragment of the painting of the old interior

Pagrindinės šventovės durys
Main door of the sanctuary

Autentiškos metlacho grindų plytelės
Authentic mettlach floor tiles

Pirmasis pasaulinis karas

1914 m. prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui Kauno tvirtovė intensyviai ruošėsi Vokietijos puolimui. 1915 m. liepos mėnesį, remiantis Kauno tvirtovės komendanto įsakymu, nuo visų katalikų ir stačiatikių maldos namų, tarp jų – ir kariuomenės cerkvių, buvo prašoma nuimti varpus ir panaudoti juos karo reikmėms²¹. Daugiau negu per du dešimtmečius artimai susigyvenę miestas ir tvirtovė vos per kelias dienas susvetimėjo ir pasidarė dviejų tarpusavyje kariaujančių valstybių mūšio lauku.

Kauno tvirtovės pozicijos buvo puolamos nuo 1915 m. liepos 24 d. (dab. 1915 m. rugpjūčio 6 d.) iki rugpjūčio 4 d. (dab. 1915 m. rugpjūčio 17 d.)²². 1915 m. rugpjūčio 5 d. (dab. 1915 m. rugpjūčio 18 d.) Kauno tvirtovė atiteko vokiečiams. Tačiau Kauno tvirtovės administracija toliau dirbo Rusijai ir tik 1916 m. buvo įsteigta Kauno tvirtovės likvidacijos valdyba, kuri naujiems šeimininkams turėjo perduoti tvirtovės objektus ir sutvarkyti kitus su tvirtovės statyba ir veikla susijusius dokumentus²³.

Tais pačiais 1916 m., remiantis specialiai tam sudarytos komisijos, kuriai vadovavo vyr. adjutantas Krukovskis, nutarimu, iš Kauno tvirtovės Soboro buvo prašoma išvežti septynias skrynias įvairaus bažnytinio turto. Komisijos įsakyme buvo nurodyta viską perduoti į Gardino lazareto cerkvę šventiko Nikolajaus Gavarino ir V. A. Kaigarodo žinion. Perduodamo turto apraše minimi kryžiai, bažnytiniai indai, drabužiai, altorių uždangalai ir kitas inventorius. Taip pat nurodyta, kad pareikalavus Kauno tvirtovės štabui šis turtas privalo būti sugrąžintas²⁴. Aišku tik tiek, kad vokiečiai Soborą savo reikmėms naudojo 1915–1917 m., tuo laikotarpiu ji vadinta Petro Povilo katedra (vok. *Die Peter Paul-Kathedrale*)²⁵ arba tiesiog evangelikų Garnizono (Igulos) bažnyčia (vok. *Evangelische Garnison-Kirche*).

The First World War

When the First World War began in 1914, the Kaunas fortress was intensely preparing for German attack. In July, 1915, according to the edict of the Kaunas fortress superintendent, it was requested to remove the bells from all the Catholic and Orthodox houses of prayer, as well as from military Orthodox churches in order to use them for military purposes²¹. The city and the fortress, which were the two friendly sides during the period of more than two decades, became distant and turned into a battleground of the two countries at war.

The Kaunas fortress was being attacked from July 24, 1915 (presently it is August 6, 1915) to August 4, 1915 (now it is August 17, 1915)²². On August 5, 1915 (presently it is August 18, 1915) Germans took over the Kaunas fortress. However, the administration of the fortress continued working for Russia and only in 1916 the liquidation board of Kaunas fortress was founded and it had to transfer the objects of the fortress to the new possessors and to sort out other documents²³ related to the building and running of the fortress.

In the same year of 1916, according to the resolution of the commission headed by the senior adjutant Krukovsky, it was requested to take away seven chests of the church property from the Cathedral of the Kaunas fortress. It was indicated in the edict that everything must be sent to the Orthodox church of Grodno lazaret and given to the clergymen Nicholas Gavarin and V. A. Kaigarod. Crosses, church utensils, clothes, altar covers and other pieces of inventory were mentioned in the inventory list of the transported property. It was also mentioned that this property must be returned²⁴ upon request of the headquarters of the Kaunas fortress. It is clear that the Germans used the Sobor for their needs during the period of 1915–1917, and during that period it was called the Cathedral of Peter and Paul (Ger. *Die Peter Paul-Kathedrale*)²⁵ or simply Evangelical Garrison Church (Ger. *Evangelische Garnison-Kirche*).

21 RVKIA. F. 13148, ap. 1, b. 3231, l. 45, 49, 5.

22 RVKIA. F. 13148, ap. 1, b. 4287, l. 2.

23 I. Veliutė. *Kauno tvirtovės istorinis bei architektūrinis paveldas ir jo animavimo galimybės* (daktaro disertacija). Kaunas, 2012, p. 55–56.

24 RCVKIA. F. 13148, ap. 1, b. 4281, c. 35–36.

25 Kowno ein Jahr Deutsch. In: *Scheinwerfer. Bildbeilage zur Zeitung der 10. Armee*. 1916 m. rugpjūčio 15 d.

Išlikusi tik trumpa žinutė, kad jokių pokyčių per trejus metus bažnyčioje padaryta nebuvo. Panašu, kad Vokietijos kariuomenėje tarnavę katalikai evangelikai meldėsi stačiatikių cerkvėje interjerui neteikdami didesnės reikšmės²⁶.

Soboras Kauno panoramoje, 1914–1916 m.

The Cathedral in the panorama of Kaunas, 1914–1916

²⁶ I. Veliutė. Kościół św. Archanioła Michała – Sobór garnizonu – w Kownie: to architektoniczny symbol duchowej niepodległości albo intrygi w domu Boga. In: *Sacrum Profanum, Profanum Sacrum. Przemiany funkcji budowli sakralnych w XX wieku*, t. 4, Gdansk, 2009, p. 87–91.

A short message has survived, and it says that no changes were done to the church within the period of three years. It seems that the Catholics and Evangelicals who served in the German army prayed in the Orthodox church and did not pay much attention to the interior²⁶.

Vokietijos kariuomenės generalinio štabo karininkai ant Petro ir Povilo katedros laiptų, apie 1916 m.

Officers of the General Staff of the German Army on the stairs of the Cathedral of St. Peter and Paul, around 1916

Igulos bažnyčia ir „konkė“ iš Liudendorfo (dab. Gedimino) gatvės Kaune, 1916 m.

The Garrison Church and horse-drawn tram “konkė” from Ludendorff (currently Gedimino) Street in Kaunas, 1916

Iškilmės prie Igulos bažnyčios, XX a. pr.

Celebration ceremony near the Garrison Church, beginning of the 20th century

Karo mokyklos išleistuvių iškilmės prie Kauno Igulos bažnyčios. Lietuvos Respublikos Prezidentas Aleksandras Stulginskis, krašto apsaugos ministras Konstantinas Žukas, 1920 m.

Military school graduation ceremony near the Kaunas Garrison Church. The President of the Republic of Lithuania Aleksandras Stulginskis, and the Minister of the National Defence Konstantinas Žukas, 1920

Po pamaldų Igulos bažnyčioje, priekyje joja Lietuvos kariuomenės vadas, gen. lt. Juozas Kraucevičius, 1921 m.

After the service at the Garrison Church, the Commander of Lithuanian Armed Forces, LTG Juozas Kraucevičius rides in front, 1921

Devintinių procesija prie Igulos bažnyčios, apie 1930 m.

Corpus Christi procession near the Garrison Church, around 1930

Tarpukaris

1918 m. tuometinis Kauno įgulos kapelionas kunigas Bronius Bumša perėmė bažnyčią iš vokiečių lietuvių katalikų karių reikmėms. 1919 m. liepos 25 d. Ministrų tarybos nutarimu Soboras buvo pripažintas valstybės nuosavybe, pašventintas kaip katalikų bažnyčia Šv. arkangelo Mykolo titulu ir pavestas Kauno įgulos reikalams. Kapelionas KAM įgaliojimu perėmė šiuos maldos namus iš valstybės turtų ministerijos, o 1919 m. rugpjūčio 9 d. kreipėsi į Žemaičių vyskupą, prašydamas leisti įgulos kareiviams pamaldas perkelti į šią bažnyčią²⁷.

1919 m. bažnyčios rektoriumi paskirtas Kauno įgulos kapelionas Antanas Palubinskas. Remiantis kunigo Adolfo Sabaliausko rankraščiu, tuo metu Įgulos bažnyčia turėjo du altorius. Didysis altorius buvo priekyje prieš ikonostasą, kairėje pusėje – su Nukryžiuotojo paveikslu. Netrukus už tikinčiųjų aukas dešinėje didžiojo altoriaus pusėje buvo įrengtas altorius su Švč. Motinos Lurdiškės statula²⁸.

1929 m. Jonas Puzinas rašė, kad „bažnyčios aukštis iki kryžiaus viršūnės siekia 26 sieksnius. Bendras bažnyčios grindų plotas su viškomis sudaro 230 kv. sieksnių. Statybai reikėjo 4 300 000 plytų, 9000 kv. pėdų skaldyto granito, 600 kub. sieksn. uolų akmens, 75 000 pūdų kalkių, 1000 statinių alebastro ir 4000 statinių cemento. Statyba kaštavo 375 000 rublių²⁹“.

The Interwar Period

In 1918, a chaplain and priest of Kaunas Garrison Church Bronius Bumša took the church over from the Germans for the needs of Lithuanian Catholic soldiers. On July 25, 1919, according to the Resolution of the Council of Ministers, the Cathedral was announced the state property, consecrated as the Catholic church, while giving it the title of St. Michael the Archangel and assigned for the needs of Kaunas Garrison. The chaplain took this house of prayer over from the State Property Ministry under the mandate of MND, and in 1919 he addressed the bishop of Samogitians and asked for a permission to transfer the Garrison soldier church service to this church²⁷.

In 1919, the chaplain of Kaunas Garrison Antanas Palubinskas was appointed a rector of this church. According to the manuscript of the priest Adolfas Sakalauskas, the Garrison church had two altars at that time. The grand altar was in the forepart, in front of the iconostasis, and there was a painting of the Crucifix on the left side. Quite soon an altar with the statue of the Blessed Mother of Lourdes²⁸ was installed on the right side of the grand altar, while using the offerings of the faithful.

In 1929, Jonas Puzinas wrote that “the height of the church to the top of the cross reaches 26 fathoms. The overall area of the church floor, with the room on the ceiling, takes 230 square fathoms. 4 300 000 bricks, 9 000 square feet of chopped granite, 600 cubic fathoms of rock stone, 75 000 poods of lime, 1 000 barrels of alabaster and 4 000 barrels of cement were used for the building of the church. The cost of the construction was 375 000 rubles²⁹”.

27 KAKA. B. 124.

28 KAKA. B. 704, p. 87.

29 J. Puzinas. Iš Kauno bažnyčių istorijos. In: *Savivaldybė*. 1929 01, p. 18.

XX a. trečiojo dešimtmečio pabaigoje spaudoje kilo nemaža diskusija dėl tolesnio Įgulos bažnyčios likimo. Svarstytas net jos nugriovimas, medžiagas siūlyta panaudoti Prisikėlimo bažnyčios statybai, o vietoje jos įrengti „europėjišką“ aikštę su Lietuvos laisvės skulptūra³⁰. Panaši cerkvė XIX a. pabaigoje (1894–1912 m., projekto autorius N. Benua) buvo pastatyta ir Varšuvoje. Ji Pirmojo pasaulinio karo metais taip pat buvo naudota kaip Lenkijos kariuomenės įgulos bažnyčia. Tačiau 1920 m. lenkai ją nugriovė, todėl Kaune taip pat aktyviai remtasi šiuo pavyzdžiu.

1929 m. rektoriauti Įgulos bažnyčioje paskirtas Vladas Mironas. Panašiu metu spaudoje „Dienos naujienose“ atsirado provokuojama anketa „Griauti ar remontuoti Įgulos bažnyčią“, ten buvo spausdinami žymių tarpukario veikėjų pasisakymai šiuo klausimu. Tačiau apie 1932 m. didesnė dalis žymių inteligentijos atstovų, tokių kaip profesorius Petras Leonas, rašytojas Vytautas Bičiūnas, dailininkas Mstislavas Dobužinskis ir kiti, nepaisant kontroversiškos architektūros ir skaudžios istorinės patirties, vis tik pasisakė už bažnyčios remontą ir pritaikymą nūdienos poreikiams.

Prieš tvarkant bažnyčią, 1931 m. buvo atlikta turto inventorizacija, iš kurios paaiškėjo, kad, be įvairių bažnytinių reikmenų, čia buvo trys varpai, keturios didelės ir dvi mažos krosnys³¹.

At the end of the third decade of the 20th century a considerable discussion started in the press about the future of the Garrison church. It was also considered to take down the church and use its construction material for the building of the Christ's Resurrection Church, and to install "European" square with the statue of liberty³⁰ in the place of the church. A similar Orthodox church was built in Warsaw at the end of the 19th century (1894–1912, the author of the project was N. Benua). This church was also used as the Garrison church of Polish army during the years of the First World War. However, in 1920 the Polish took it down, and that is why this example was taken into consideration in Kaunas.

In 1929, Vladas Mironas was appointed the rector of the Garrison church. At that time a provocative questionnaire titled "To pull the Garrison church down or to repair it?" appeared in "Dienos naujienos" daily paper, and opinions of the famous interwar figures on this matter were printed there. Nevertheless, in about 1932, a bigger part of the famous intellectuals – professor Petras Leonas, writer Vytautas Bičiūnas, artist Mstislavas Dobužinskis, and others spoke for the reconstruction of the church and its adaptation to the present day needs, despite of its controversial architecture and painful history.

In 1931, before the renovation of the church, the inventory was done and it became clear that in addition to various church utensils, there were three bells, four big and two small furnaces in the church³¹.

30 K. Žiedrys. Griaukime Kauno Sobarą. In: *Rytas*. 1928-03-17, p. 4.

31 KAKA. B. 26 ir 707.

Lakūnų Stepono Dariaus ir Stasio Girėno laidotuvių procesija prie Ķgulos baŹnyčios, 1933 m.

Funeral procession of the pilots Steponas Darius and Stasys Girėnas near the Garrison Church, 1933

Lietuvos Vyriausybės ir kariuomenės vadovybė prie Ķgulos baŹnyčios, 1927–1929 m.

The leaders of Lithuanian Government and Armed Forces near the Garrison Church, 1927–1929

Lietuvos kariuomenės vadovybė ir kariai pamaldų metu Ķgulos baŹnyčioje, 1934–1938 m.

Top management of Lithuanian Armed Forces and soldiers during the Mass at the Garrison church, 1934–1938.

1932 m. liepos mėnesį Karo butų skyriaus komisija, sudaryta iš „inž. Kriščiukaičio, inž. Šalkausko, miesto inž. Jokimo, dailininko Didžioko ir kunigo Mirono, nusprendė, kad Soboro negalima griauti nė politiniais sumetimais, nė dailės, nė pagalios finansiniais išskaidymais.“ Buvo sutarta, kad būtina remontuoti tik Soboro eksterjerą sumažinant papuošimus, panaikinant rusiškus užrašus, sutaisyti arba pakeisti stogą, kečturiems bokšteliams grąžinti pirminę išvaizdą, sutvarkyti tinką

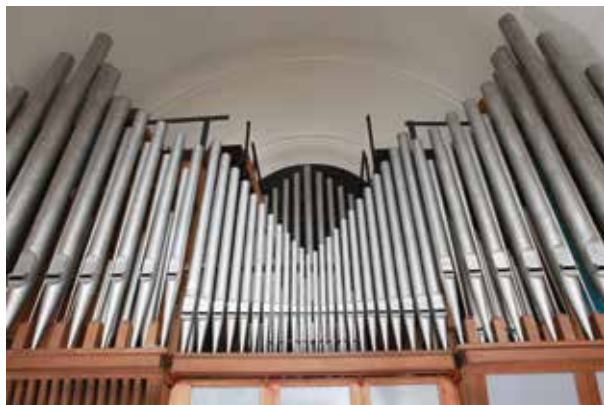

*Mišios atnaujintoje Įgulos bažnyčioje, 1935 m.
The Mass at the renovated Garrison Church, 1935*

In July, 1932 the members of the Commission of Military Apartment Section, “engineer Kriščiukaitis, engineer Šalkauskas, city engineer Jokimas, artist Didžiokas and priest Mironas decided that the Cathedral cannot be pulled down neither because of political or art considerations nor for financial reasons.” It was decided to repair only the exterior of the Cathedral while reducing its decorations and removing Russian inscriptions, repair or replace the roof, restore the initial appearance of the four

*Vargonų klaviatūra
Organ manual*

*Vargonų vamzdžiai dabartinėje bažnyčioje
Pipes of the organ in the current church*

ir perdažyti³². Tą pačią vasarą prie bažnyčios jau triūsė apie 30 darbininkų, o visas remontas turėjo atsieiti apie 63 000 litų³³.

Taigi bažnyčios remontas buvo įgyvendintas kariuomenės kapeliono V. Mirono rūpesčiu. Pastato išorėje buvo nutrinti visi rusiški užrašai, viduje išardytas ikonostasas. Didysis altorius perkeltas giliau prie pat sienos. Jame įtaisytas Prisikėlusio Kristaus paveikslas dideliais auksiniais rėmais. Naujai perdažyta presbiterija, virš didžiojo altoriaus nupieštas Gerasis Ganytojas su avinėliais, taip pat nupiešta 14 Kryžiaus kelio paveikslų pagal vokiečių dailininko pavyzdį (dailininkas Didžiokas)³⁴. Šoniniai altoriai buvo iluminuoti elektros lemputėmis, šalia jų stovėjo po šešis didelius ir po du mažus žibintus žvakėms³⁵. 1939 m. kanau-ninko A. Sabaliausko rūpesčiu dešinėje esančiam altoriui pa-dirbdintas Viešpaties Jėzaus Širdies altorius (dailininkas Adolfas Valeška) su Rūpintojėliu (skulptorius Matas Menčinskas), o ten buvęs už tikinčiųjų aukas įrengtas altorius su Švč. Motinos Lur-diškės statula perkeltas į kairę pusę.

1938 m. gruodžio 29 d. Įgulos bažnyčioje vėl pradėjęs dirbti A. Sabaliauskas pasirašė kontraktą su J. Karveliu. Jame buvo pažymėta, kad iki 1939 m. liepos 1 d. bažnyčioje turi būti pastatyti E. F. Walckerio firmos Liudvigsburge gaminti vargonai su elektriniu mechanizmu³⁶. Modernius vargonus už 60 000 litų (iš dalies kariuomenės ir tikinčiųjų lėšomis) įsigyti padėjo ilgametis vargonininkas, vyr. kariuomenės kapeliono sekretorius A. Olšauskas. Tais pačiais metais bažnyčioje įtaisyti „Telefunkeno“ firmos garsiakalbiai vargonai, palengvinantys girdėti pamaldas³⁷.

small towers, fix plaster and repaint the church³². During the same summer, about 30 workers were working at the church, and the overall budget of the repair was 63 000 litas³³.

Thus, the repair of the church was carried out under the supervision of the army chaplain V. Mironas. All the Russian inscriptions were rubbed out from the exterior of the building and the inside iconostasis was dismantled. The grand altar was moved deeper, closer to the wall. A painting of the Resurrected Christ with the large golden frame was fitted in the grand altar. The presbytery was repainted, the Good Shepherd with the Lambs was painted above the altar, and 14 paintings of Stations of the Cross were painted according to the example of the German artist (artist Didžiokas)³⁴. The side altars were illuminated with electric lamps and six big and two small candle lanterns were placed nearby³⁵. In 1939, under the care of the canon A. Sabaliauskas, the Altar of Lord Jesus Heart (artist Adolfas Valeška) with the Pensive Christ (sculptor Matas Menčinskas) was made for the altar on the right side. And the altar with the statue of the Blessed Mother of Lourdes which was installed from the offerings of the faithful, was moved to the left side.

On December 29, 1938 A. Sabaliauskas, who returned to work in the Garrison church, signed a contract with J. Karvelis. The contract pointed out that the organ, made by E. F. Walcker company of Ludwigsburg, with an electric mechanism³⁶, must be installed before July 1, 1939. Modern organ of a price of 60 000 litas (while using military funds and offerings of the faithful) was purchased with the help of the experienced organist and the secretary of the Senior Army Chaplain A. Olšauskas. In the same year, an organ with the loudspeakers, made by Telefunken company, was installed in the church, which helped to hear the Mass³⁷ better.

32 KAKA. B. 124.

33 Už 63.000 litų atremontuos įgulos bažnyčią. In: *Dienos naujienos*, 1932-07-16.

34 KAKA. B. 704, p. 87.

35 KAKA. B. 26 ir 707.

36 KAKA. B. 124.

37 KAKA. B. 704, p. 87–88.

Antrasis pasaulinis karas

1939 m. Europoje prasidėjo skaudžių pasekmių turėjęs Antrasis pasaulinis karas. Netrukus į Lietuvą buvo įvesta sovietų kariuomenė, o 1940 m. vasarą prasidėjo pirmoji sovietinė okupacija. Po metų Lietuvą užėmė Vokietija, o antroji sovietinė okupacija Lietuvą užgriuvo 1944 m. vasarą. Iš šio laikotarpio apie Šv. arkangelo Mykolo bažnyčią išlikę tik pavienių dokumentų, liudijančių, kad bažnytinis gyvenimas šiuose maldos namuose nebuvo nutrūkęs. 1941 m. gruodžio 31 d. arkivyskupas pritarė, kad Įgulos bažnyčia galėtų naudotis ne tik kariai, bet ir studentai, nes aplink šią bažnyčią buvo susitelkę nemažai universitetų. Civilių poreikius tenkinti kunigas atsisakė, motyvuodamas pernelyg didele darbų apimtimi.

1943 m. lapkričio 30 d. rašte išreikštas susirūpinimas dėl inventoriaus, kuris buvo įsigytas tarpukariu. Su vokiečių vadovybe buvo sutarta, kad visas turtas paliekamas lietuviams kariams, o bažnyčios tarnautojams ir chorui (36 žmonės) net mokamas atlyginimas. Taip pat pažymėta, kad „šioje bažnyčioje laikomos pamaldos kariams, taipogi laikomos pamaldos atitinkamų mūsų kariuomenės sukačių bei tautos švenčių proga ir, batalionams prašant, už žuvusius karius, vykdomos karių jungtuvės, iš šios bažnyčios laidojami žuvę ar mirę kariai.“³⁸ Baimintasi, kad jeigu bažnyčios rektorius nepranešęs vokiečių vadovybei perduos pastatą kitai parapijai arba oficialiai atsisakys bažnyčios pastato, visas turtas tiesiog pereis Vermachto žiniai. 1944 m. dar buvo keičiami per karą išdaužyti langai (kai kur su visais rėmais), prie vargonų pastatytos elektrinės krosnys, atnaujinti bažnytiniai drabužiai. Tais pačiais metais į didžiojo altoriaus rėmus buvo įstatytas Šv. arkangelo Mykolo, Įgulos bažnyčios globėjo, paveikslas (dailininkas Vytautas Kasiulis). Po visa bažnyčia esančiame rūsyje buvo įrengta erdvi krosnimis šildoma salė, kuria per repeticijas naudojosi choras, taip pat du butai bažnyčios tarnautojams ir katilinė. Per karą bažnyčios rūsys buvo naudojamas kaip slėptuvė miesto gyventojams apsaugoti nuo bombardavimų iš oro. Įgulos bažnyčia klebonijos neturėjo, tam buvo naudojamas vikaro butas Nepriklaušomybės aikštėje, o rektorius gyveno atskirame bute³⁹.

38 KAKA. B. 124.

39 KAKA. B. 125.

The Second World War

In 1939, the Second World War with its painful consequences had started in Europe. Soon, the Soviet troops entered Lithuania and in the summer of 1940 the first Soviet occupation begun. One year later, Germany occupied Lithuania, and the second Soviet occupation befell upon Lithuania in the summer of 1944. Only several documents about the St. Michael the Archangel Church survived, and they witness that the church life had not stopped in this house of prayer. On December 31, 1941 the archbishop not only agreed to welcome soldiers as the users of this church, but the students as well, because there were several universities around the church. The priest refused to serve the needs of the civilians, while indicating the excessive volumes of work as the reason for refusal.

On November 30, 1943 a concern about the inventory, which had been purchased during the interwar period, was expressed. It was agreed with the German command to leave all the property for the Lithuanian soldiers and to pay remuneration for church employees and the choir (36 people). It was also noted that “services for the soldiers are held in this church, the service is held during certain anniversaries of our army and national celebrations, and, furthermore, upon request of the battalions, the service will be held for the dead soldiers, wedding ceremonies of the soldiers will take place here and the burial ceremony of the killed or dead soldiers will be started in this church”³⁸. There was a fear that all the church property could simply be passed on to the Wehrmacht if the church rector passes on the building to another parish or officially refuses the church building without a prior notice to the German government. In 1944, the windows that were broken during the war were still being replaced (some of them with frames), electric furnaces were built next to the organ, and the church clothes had been renewed. In the same year, a painting of St. Michael the Archangel, the patron of the Garrison Church, was placed in the frames of the grand altar (painter Vytautas Kasiulis). A spacious, furnace heated hall was installed in the cellars of the church and the choir used it during the rehearsals. Two apartments were arranged for the church employees and a boiler room was installed there as

Karo metu bažnyčia pagal galimybes buvo nuolat atidaryta, sekmadieniais kas valandą laikytos šv. Mišios. „Tame darbe man [Juozapui Meškauskui – aut. pastaba] padėdavo kapelionai, sm. profesoriai, bazilikos kunigai ir kiti. Į pagalbą pasiūlė ir kun. Vaitelis.“⁴⁰ Tais pačiais metais J. Meškauskas dėl nesutarimų su kunigu A. Sabaliausku pasiprašė atleidžiamas iš sunkaus Igulos bažnyčios rektoriaus darbo ir prašė palikti jį tik karo kapelionu. Taip nerimastingai su dideliais politiniais pokyčiais visoje Lietuvoje prasidėjo sovietinė okupacija.

well. During the war, the church cellar was used as a hiding place for the city residents in order to escape the air bombings. Garrison church did not have a presbytery and the vicar's apartment in Independence Square was used for this purpose. The rector lived in a separate apartment³⁹.

When it was possible, the church was always open during the war and the Holy Mass was held every hour on Sundays. “Chaplains, professors of Social Sciences, priests of the Basilica and others helped me to do this work [The words of Juozapas Meškauskas – auth. remark]. The priest Vaitelis⁴⁰ offered me his help as well”. In the same year J. Meškauskas requested a dismissal from the difficult position of the rector of the Garrison church and requested to serve as a military chaplain. It shows that the Soviet occupation had started with anxiety and great political changes throughout Lithuania.

Mišios bažnyčioje
The Mass in the church

Karininko sutuoktuvės. Tuokia karo kapelionas Kazimieras Juška, XX a. 4 dešimt.

Wedding ceremony of the officer. Military chaplain Kazimieras Juška conducts the wedding ceremony, the 4th decade of the 20th century

40 KAKA. B. 124.

Pokaris

Netrukus po Antrojo pasaulinio karo aiškiai pradėjo kisti bažnyčios kaip institucijos statusas. Iki 1947 m. sausio 2 d. Įgulos bažnyčios rektorius buvo įpareigotas surašyti visą kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, joje dirbusiems žmonėms priklausiusius butus, gyvenamas ir negyvenamas patalpas ir pristatyti jį Kauno miesto statistikos inspektoriumi. 1948 m. rugpjūčio 4 d. Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Įgulos) bažnyčia buvo nacionalizuota Religinių kultūrų reikalų įstaigoje Vilniuje ir sutartimi perduota administruoti bažnytiniam komitetui. Bažnyčia smarkiai apmokestinta, sumažintas elektros tiekimas ir t. t., todėl šiame akte buvo trumpai įvardyta, kad bažnyčios stogo „stovis nėra geras, o tik vidutinis“, langų būklė taip pat bloga, karo metu užmūryta dalis langų ir durų. Taip pat pažymėta, kad bažnyčia „būdama romaniškai bizantiško stiliaus yra turtinga statybine mase, o ne naudingu plotu“, todėl prašoma sumažinti pernelyg didelius mokesčius. Vienas po kito iš bažnyčios atleisti darbuotojai⁴¹. 1948 m. rugsėjo 20 d. bažnyčiai priklausiusį žemės sklypą KMKV Komunalinio ūkio skyriaus komisija perdavė bažnytiniam komitetui. Nepaisant to, ir toliau sėkmingai rengti sakralinės muzikos vakarai, kuriuose savo partijas atlikdavo garsūs tarpukario muzikantai, tokie kaip Juozas Gruodis, Antanas Vaičiūnas ir kiti⁴². Kokybiški dar tarpukariu įsigyti vargonai ir toliau į bažnyčią traukė tikinčiuosius ir sakralinės muzikos gerbėjus.

Apie kintančią bažnyčios padėtį liudija ir 1949 m. rugsėjo 2 d. rektoriui pateiktas „Lietknygprekybos“ Kauno knygyno vedėjo prašymas dėl leidimo naudotis patalpomis, esančiomis po Įgulos bažnyčia, prekėms sandėliuoti. Tačiau bažnyčios rektorius su tuo nesutiko.

1950 m. vasario 16 d. bažnyčios rektorius Kauno arkivyskupijos valdytojui įteikė prašymą dėl lengvesnio ir patogesnio Įgulos bažnyčios lankytojų religinių reikalų aptarnavimo suteikti Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Įgulos) bažnyčiai papapinėti bažnyčios teises. Prašymas buvo patenkintas 1950 m. kovo 2 d. Parapijai priskirtos ribos buvo iš dalies paimitos iš Šv. Kryžiaus,

The Post War Period

Soon after the Second World War, the status of the church as an institution began to alter. The rector of the Garrison church was obliged make a list of all the movable and immovable property including the apartments of the church officials, residential and non-residential premises and present the list to the Kaunas inspector of statistics before January 2, 1947. On August 4, 1948 St. Michael the Archangel (the Garrison) Church was nationalized in the office of Religious Cult Affairs in Vilnius and transferred to the administration of the Church Committee with an agreement. The church was heavily taxed, electric power supply for the church was reduced, etc. It was briefly stated in this document that “the condition of the church roof is not good, just medium”, the windows are in bad condition and some of the windows and doors were bricked up during the war. It was also noted that the church “is of Romantic Byzantine style and it is valued for its construction weight but not for the useful area”, so it is requested to reduce unreasonable taxes. The church employees had been dismissed one after another⁴¹. On September 20, 1948 the commission of Communal Economy Division as a part of Executive Committee of Kaunas forwarded the church lot to the church committee. Nevertheless, sacral music evenings were successfully organized and continued, and famous musicians of the Post War period, such as Juozas Gruodis, Antanas Vaičiūnas and others⁴² used to perform there. Good quality organ that was purchased during the Post War period attracted the faithful and admirers of the sacral music.

The “Lietknygprekyba” (Lithuanian book trade) Kaunas bookshop manager’s request for a permission to use the premises, located in the basement of Garrison church, for storage of goods was presented to the rector on September 2, 1949 and it also testifies the changing situation of the church institution. However, the church rector refused to give this permission.

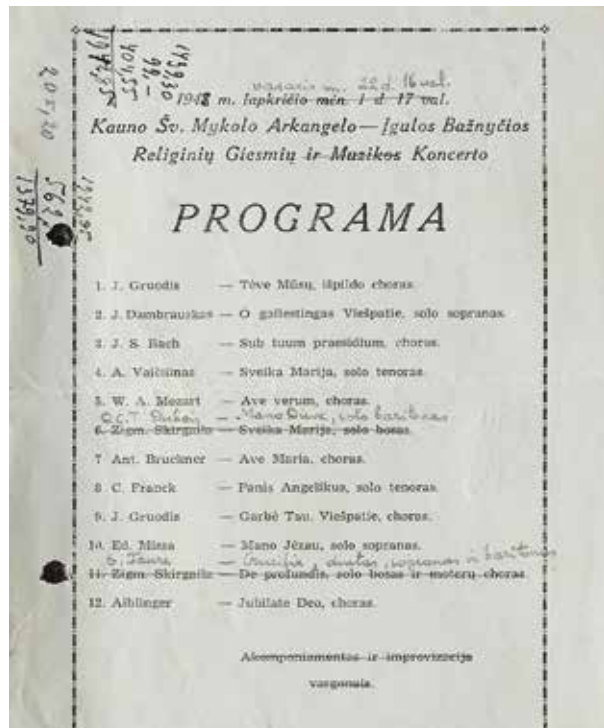
On February 16, 1950 the rector of the church made a request to the Head of Kaunas Archdiocese while asking to grant the St. Michael the Archangel (the Garrison) church the rights of the

41 KAKA. B. 125.

42 KAKA. B. 126.

Karmelity, Švč. Trejybės, Prisikėlimo ir Žaliakalnio parapijų. Parapija apėmė nemažą teritoriją, ją riboja dabartinės Kęstučio ir I. Kanto gatvės iki sankirtos su Vilniaus gatve, tuomet E. Ožėškienės ir V. Putvinskio gatvės iki Kauko laiptų. Toliau tęsėsi Aukštaičių, K. Petrausko gatvėmis iki stadiono ir per Vaižganto bei Totorių gatves, kirtu Vytauto prospektą ir vėl susijungė su Kęstučio gatve.

Parapijos įsteigimas buvo vienas iš svarbesnių įvykių bažnyčios istorijoje sovietmečiu prieš jos pirminės funkcijos pakeitimą. Tuo metu bažnyčioje vis dar gausiai lankėsi tikintieji, per didžiąsias šventes susirinkdavo apie 10–12 tūkst. žmonių⁴³.

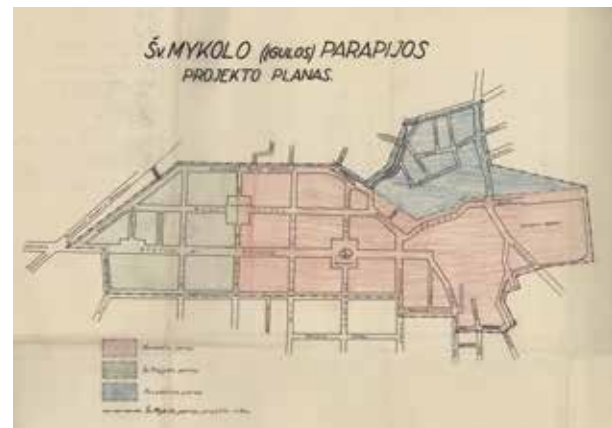

Koncerto bažnyčioje ankstyvuju sovietmečiu programos juodraštis, 1948 m.

Draft programme of the church concert during the early Soviet period, 1948

Parochial church in order to achieve easier and more convenient service for visitors' religious needs. The request was approved on March 2, 1950. The parish boundaries were set in the way that part of the territory was taken from Holy Cross, Carmelitan, Holy Trinity, Resurrection and Žaliakalnis parishes. The parish covered a considerable territory which was bordered by the current Kęstučio and I. Kanto Streets to the intersection with Vilniaus Street, then by E. Ožėškienės and V. Putvinskio Streets up to Kauko Stairs. Then the parish area extended along Aukštaičių, K. Petrausko Streets up to the stadium, continued on Vaižganto and Totorių Streets, went across Vytauto Prospektus and then again merged Kęstučio Street.

Establishment of the Parish was the significant event in the church history during the Soviet period before the change of its primary function. At that time, the faithful would still visit the church a lot and 10–12 thousand people gathered there during the major celebrations⁴³.

Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) parapijos projekto planas, 1950 m.

The plan of Kaunas St. Michael the Archangel (the Garrison) parish project, 1950

*Stasio Ušinsko vitražas „Donelaitis“ buvo eksponuojamas
Vitražų ir skulptūros galerijoje*

*Stained glass work “Donelaitis” by Stasys Ušinskis was exhibi-
ted in the Gallery of Stained Glass and Sculpture*

*Gabenama Eduardo Mieželaičio skulptūra į būsimą Vitražo ir
skulptūros galeriją, 1964 m.*

*The sculpture of Eduardas Mieželaitis on the way to the future
Gallery of Stained Glass and Sculpture, 1964*

Skulptūros ir vitražo galerija Iğulos bažnyčioje

Gallery of Stained Glass and Sculpture at the Garrison Church

Sovietmetis

1962 m. LSSR Ministrų taryba Įgulos bažnyčios pastatą perdavė M. K. Čiurlionio memorialiniam muziejui. Jame numatyta įrengti monumentaliosios skulptūros ir vitražo galeriją⁴⁴. Bažnyčios inventorių perėmė Kauno, Šakių, Kulvos bažnyčios. Kareivių į aikštę išmestus altorius kunigas J. Jelinskas parsivežė į Alytaus rajone esančią Santaikos bažnyčią⁴⁵. Bažnyčios erdves pritaikius ekspozicijų salėms (archit. Algimantas Mikėnas, Rimantas Dičius), 1965 m. liepos 19 d. čia atidaryta Skulptūros ir vitražo galerija – vienintelis tokio pobūdžio muziejus Sovietų Sąjungoje⁴⁶.

Tai buvo sudėtingas istorinis tarpsnis, kai buvo nutraukta pirminė maldos namų funkcija ir sakralinė vieta panaudota kitoms reikmėms. Kita vertus, žinant, kiek bažnyčių Lietuvoje buvo uždaryta ir kaip jos išniekintos sovietmečiu, Įgulos bažnyčiai padaryta intervencija nebuvo tokia skausminga. Po bažnyčios skliautais buvo priglausta Juozo Zikaro „Laisvės“ skulptūra, Petro Rimšos „Vargo mokykla“, 1971 m. Skulptūros ir vitražo galerijoje surengta J. Zikaro kūrinių paroda, skirta dailininko 90-mečiui. Čia eksponuoti vitražistų Stasio Ušinsko „Žalgirio mūšis“, „Vytautas“, Stepono Kazimieraičio „1863-ieji metai“⁴⁷ ir kiti lietuvišką potekstę turintys meno kūriniai. Galerijoje buvo sukaupta daugiau nei tūkstantis eksponatų, čia vyko vargonų muzikos koncertai. 1978 m. nuo bažnyčios kupolų nuimti kryžiai buvo pakeisti spalvoto stiklo bumbulais – vėjarodėmis.

The Soviet Period

In 1962, the LSSR Council of Ministers transferred the Garrison church building to M. K. Čiurlionis Memorial Museum. It was planned to set up a gallery⁴⁴ of monumental sculpture and stained glass there. Churches of Kaunas, Šakiai and Kulva took the inventory of the Garrison church. Soldiers threw away the church altars on the street and the priest J. Jelinskas took them and brought them to the Harmony church⁴⁵ in Alytus district. The space of the building was rearranged into the exposition halls (arch. Algimantas Mikėnas, Rimantas Dičius) and on July 19, 1965 the Gallery of Sculpture and Stained Glass was opened there. It was the only museum of this kind in the Soviet Union⁴⁶.

It was a complicated historical period when the primary function of the house of prayer was terminated and this sacral place was used for other needs. On the other hand, the intervention that had been made to the Garrison church was not that painful while having in mind the facts that many churches in Lithuania were closed and desecrated. Such works of art as sculptures “Statue of Liberty” by Juozas Zikaras and “The Lithuanian School” by Petras Rimša were placed under the vaults of the church. In 1971, exhibition of J. Zikaras works, dedicated to the 90th anniversary of the artist, was organized in the Gallery of Sculpture and Stained Glass. The works of stained-glass art with the Lithuanian implication such as “The Battle of Žalgiris” and “Vytautas” by Stasys Ušinskas, “The year 1863”⁴⁷ by Steponas Kazimieraitis and others were exhibited there. More than a thousand exhibits were gathered in the gallery and concerts of organ music took place there. In 1978, the crosses were taken away from the church domes and replaced by the bulges of colourful glass - weather vanes.

44 Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus. 1921–2010 (el. leidinys).

45 Šv. Mykolo Arkangelo Kauno Įgulos bažnyčiai – 110 metų. In: http://www.kam.lt/lt/naujienos_874/archyvas_930/ziniu_archyvas_2005_metai/ziniu_archyvas_2005_-_09/sv_mykolo_arkangelo_kauno_igulos_baznyciai_-_110_metu.html?pbck=10.

46 Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus. 1921–2010 (el. leidinys).

47 *Vitražo ir skulptūros galerija*. Vilnius, 1972.

Sąjūdis ir Nepriklausomybės aušra

1989 m. miesto valdžios prašyta leidimo atstatyti kryžius ant Skulptūros ir vitražo galerijos. 1991 m. kovo 28 d. sprendimu Kauno miesto deputatų taryba Šv. arkangelo Mykolo bažnyčią grąžino Kauno arkivyskupijos kurijai. Tų pačių metų rugsėjo 17 d. jos kupuluose buvo vėl iškelti kryžiai. Dar po metų, 1992 m. birželio 9 d., Sekminių dieną, vėl sugaudė Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios varpai. Nepriklausomybės aikštėje kunigas Ričardas Mikutavičius laikė šv. Mišias Lietuvos Respublikos savanoriams, šauliams, policininkams. Kauno igulos kapelionas Alfonsas Bulota pašventino komendantūros vėliavą.

1993 m. pavasarį Architektūros tarybos posėdyje paveldo specialistai, architektai, konservatoriai (M. Matuškaitė, D. Pikšrienė, G. Prikockis, R. Palys, G. Laucius ir daugelis kitų) svarstė bažnyčios interjero meninę koncepciją. Posėdyje dalyvavusio kunigo R. Mikutavičiaus žodžiais, „bažnyčia iš tikrųjų taps katalikiška, ir lietuviška, ir šiuolaikiška, ir europietiška“⁴⁸ Dauguma pasisakė už Soboro pritaikymą katalikiškai bendruomenei, konservuojant sienų dekorą, restauruojant vertingas detales ir sukuriant naują modernų interjerą. Bažnyčia buvo įtraukta į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Šviesių tonų Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios interjerui papuošti buvo pasirinkti dailininko Virginijaus Kašinsko religiniai paveikslai. Didžiojo altoriaus paveikslas „Apokalipsė“ („Šv. arkangelo Mykolo misija“) nutapytas pagal Evangelijos „Apraiškimą Jonui“, kur vaizdingiausiai aprašyta šv. arkangelo Mykolo kova su ugniniu slibinu, senąja gyvate, vadinamuoju Velnio ir Šėtonu. Paveikslas kompozicijos struktūra sudaryta iš 88 simbolių ir simbolinių grupių. Tas pats autorius nutapė ir penkiolika Kryžiaus kelio stočių paveikslų⁴⁹. 1996 m. rugsėjo 29 d. dailininkas bažnyčioje surengė didžiojo

Reform Movement of Lithuania (Sąjūdis) and the Dawn of Independence

In 1989, people asked the city government for a permission to restore the crosses on the Gallery of Sculpture and Stained Glass. On March 28, 1991 a decision was made and Kaunas Council of Deputies returned the Church of St. Michael the Archangel Church to the Curia of Kaunas Archdiocese. On September 17 of the same year, crosses were put up on the domes of the church once again. One year later, on June 9, 1992, on Whit Sunday, the bells of St. Michael the Archangel (the Garrison) Church began to chime again. The priest Ričardas Mikutavičius held the Holy Mass for the volunteers, riflemen and policemen at Independence (Lith. Nepriklausomybės) Square. Alfonsas Bulota, the chaplain of Kaunas Garrison Church, sanctified the flag of the commandant headquarters.

In spring of 1993 the specialists of the heritage, architects and conservatives (M. Matuškaitė, D. Pikšrienė, G. Prikockis, R. Palys, G. Laucius and many others) discussed the artistic concept of the church interior during the meeting of the Council of Architecture. According to the words of the priest Ričardas Mikutavičius who participated in the meeting “the church will really become Catholic, Lithuanian, contemporary and European⁴⁸”. Most of the meeting participants spoke for adaptation of the Cathedral to the Catholic community, preservation of wall decor, restoration of valuable details and creation of the new modern interior. The church was included in the Immovable Cultural Property Register.

Religious paintings of the artist Virginijus Kašinskas were chosen to decorate the bright interior of St. Michael the Archangel (the Garrison) church. The painting of the grand altar “The Apocalypse” (“St. Michael the Archangel’s Mission”) was painted according to the Gospel “Revelation to John”, where St. Michael the Archangel’s fight against the fiery dragon, the

48 Architektūrinės tarybos, vykusios 1993-04-08 Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje Kaune, protokolai. In: KPD Kauno teritorinis padalinys (mašinraštis).

49 <http://www.virginijuskasinskas.com>.

altoriaus paveikslo paruošiamųjų eskizų parodą. Po poros metų visuomenei pristatyti Kryžiaus kelio stočių paveiksai. Juos 2000 m. per šv. Velykas iškilmingai pašventino arkivyskupas Sigitas Tamkevičius⁵⁰.

Šviesūs tonai, modernūs paveiksai ir sietynai, autentiškos metlacho grindų plytelės, sraigtiniai XIX a. menantys laiptai ir uždeganti šviesios atminties kunigo Ričardo Mikutavičiaus asmenybė atvėrė sunkias medines bažnyčios duris naujam katalikiškam gyvenimui.

Ant Įgulos bažnyčios kupolų grąžinami kryžiai, 1991 m.

The crosses are being restored on the domes of the Garrison Church, 1991

old snake, the so called Devil and Satan is really vividly described. The composition structure of the painting is made of 88 symbols and symbolic groups. The same author had painted the Fifteen Stations of the Cross⁴⁹. On September 29, 1996 the painter organized the exhibition of the preparatory sketches for the painting of the grand altar. In a few years the paintings of the Stations of the Cross were presented to the public. They were solemnly sanctified by archbishop Sigitas Tamkevičius during Easter celebration⁵⁰.

Light tones, modern paintings and chandeliers, authentic mettlach floor tiles, spiral staircase which reminds of the 19th century and bright personality of the priest Ričardas Mikutavičius opened the heavy wooden door of the church to the new Catholic life.

Bažnyčios grąžinimo tikintiesiems šventė, 1992 m.

Celebration of the return of the church to its faithful, 1992

⁵⁰ Ž. Baltė. Apokalipsės spalvos. In: *XXI amžius*. 2010-10-29, http://www.xxiamzius.lt/numeriai/2010/10/29/laikzmon_01.html.

Karių išleistuvės į tarptautinę misiją Afganistane
Ceremonial farewell to the soldiers leaving for the international mission in Afghanistan

Policijos pareigūnų priesaikos akimirka
The moment of Police Officers oath

Ugniagesių gelbėtojų priesaikos metu
At the time of Firefighters oath

Kauno apygardos prokurorai šv. Mišių metu
Prosecutors of Kaunas Region during the Holy Mass

MRU Viešojo saugumo fakulteto bendruomenė šv. Mišiose
Community of the Faculty of Public Security, MRU during the Holy Mass

Lietuvos šaulių priesaikos akimirka
The moment of Lithuanian Riflemen oath

Vėl Įgulos bažnyčia

Bažnyčia – ne pastato sienos. Ji – bendruomenė, kviečianti patirti bendrystės džiaugsmą⁵¹.

1996 m. Kauno arkivyskupo metropolito Sigitas Tamkevičiaus ir tuometinio krašto apsaugos ministro Česlovo Stankevičiaus sutartimi Kauno Įgulos bažnyčia vėl grąžinta kariuomenėje tarnaujančių ir dirbančių sielovadiniais poreikiams. Nuo 2001 m. šventovė palaipsniui tampa Kauno regiono valstybės statutinių struktūrų sielovados centru. Šiuo metu bažnyčia vieniša Kauno įgulos kariniuose vienetuose tarnaujančius karius, Lietuvos šaulių sąjungos štabo ir antrosios rinktinės šaulius, Kauno miesto ir rajono policijos pareigūnus, Kauno apskrities ugniagesius gelbėtojus, Viešojo saugumo tarnybos pareigūnus, Kauno tardymo izoliatoriaus pareigūnus, Kauno apygardos prokurorus, Mykolo Romerio Viešojo saugumo fakulteto bendruomenę. Čia daug metų tradiciškai švenčiamos liturginės šventės (šv. Kalėdos, šv. Velykos ir kt.), išskirtinai minimi tituliniai Šv. arkangelo Mykolo atleidai. Ypatingas dėmesys skiriamas valstybinėms šventėms, Lietuvos kariuomenės, Šv. Angelų Sargų (policijos) ir Šv. Florijono (ugniagesių) dienoms. Kauno Įgulos bažnyčioje iškilmingai švenčiami kariuomenės minėjimai, laiminami kariai, išvykstantys į tarptautines misijas, vyksta pareigūnų priesaikos, aukštesniųjų laipsnių ir apdovanojimų ceremonijos. Organizuojami koncertai, parodos. Tarnaujantiems ir dirbantiems statutinėse struktūrose bei jų šeimų nariams bažnyčioje teikiami sakramentai. Kiekvieno sekmadienio šv. Mišiose didelis dėmesys skiriamas vaikams. Bažnyčios rūsyje įrengtos edukacinės klasės, kur po šv. Mišių vaikų sielovados grupės vadovė kviečia į vaikų bendruomenės susirinkimus, bažnyčioje gieda jaunimo choras. Bendruomenės nariai diskutuoja religinėmis temomis, organizuojamas tikėjimo pažinimo ir gilinimo kursas „Alfa“, bendraujama su vargstančiais, nuteistais ir visuomenės atstumtais žmonėmis.

Garrison Church Again

The Church is not just the walls of the building. It is a community that invites to experience the joy of amity⁵¹.

In 1996, according to the agreement of Kaunas Metropolitan Archbishop Sigitas Tamkevičius and the Minister of National Defence of the time Česlovas Stankevičius, the Kaunas Garrison church was returned for pastoral needs of those who served and worked in the army. From the year 2001 the sanctuary is gradually becoming a pastoral centre of Kaunas region state statutory staff. These days, the church unites the soldiers serving in the military units of Kaunas Garrison, the riflemen of Lithuanian Riflemen's Union Headquarters and the Second Riflemen Regiment, the police officers of Kaunas city and the district, fire fighters rescuers of Kaunas district, the officers of Public Security Service, the officials of Kaunas Prison, the public prosecutors of Kaunas district and the community of the Faculty of Public Security at Mykolas Romeris university. Liturgical celebrations (Christmas, Easter and others) take place here and the titled indulgenced feast of St. Michael the Archangel is exceptionally celebrated here for many years already. A special attention is paid to the celebration of state holidays, the Days of the Lithuanian Army, Saint Guardian Angels (the Police) and Saint Florian (fire fighters). Various kinds of military celebrations, vows of officials, award and granting of higher ranks ceremonies take place in the Garrison church. Concerts and exhibitions are organized here as well. Holy sacraments are given to those who serve and work in statutory institutions and their family members. Great attention is paid to the children during every Sunday's Holy Mass. Educational classrooms are equipped in the church cellar and the head of children's pastoral group invites children to participate in the meetings of children's community after the Sunday Mass. There is a youth choir in the church. Community members discuss various topics, the faith cognition and deepening course "Alpha" is organized and communication with the poor, the convicts and the marginalized take place.

⁵¹ Citata iš Kauno įgulos kapelionato tinklalapio. In: <http://ordinariatas.lt/kauno-%C4%AFgulos-kapelionatas,40.html>.

Kauno Įgulos bažnyčia pergyveno daug XX a. negandų, patyrė nemažai rekonstrukcijų ir pertvarkymų. Tačiau garsių tarpukario muzikų koncertai, žymiausių anuometinių valstybės kūrėjų pamokslai ir į šv. Mišias vėl susirenkanti įgulos bei miestiečių bendruomenė primena apie išskirtinę šios bažnyčios svarbą valstybės gyvenime ir Lietuvos kariuomenės misiją. Kauno įgulos kapelionato kapelionas kun. Tomas Karklys kviečia bendruomenę, kauniečius ir miesto svečius bendroje maldoje švęsti bažnyčios 120-ąjį jubiliejų.

The Kaunas Garrison church has lived through many hardships of the 20th century, experienced a lot of reconstructions and reorganizations. However, the concerts of famous musicians of the Interwar period, the sermons of the most famous creators of the state at the time, and community of the garrison and the citizens who gather for the Holy Mass remind us of the exceptional significance of this church in the life of the state and the mission of Lithuanian army. The chaplain of Kaunas Garrison chaplain institution, priest Tomas Karklys invites the community, citizens of Kaunas and the city guests to celebrate 120 year anniversary of the church during the common prayer.

Pirmosios Komunijos šventė
Celebration of the First Communion

Sutvirtinimo sakramento šventė
Celebration of Confirmation

Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios centrinė nava ir didžiojo altoriaus paveikslas „Apokalipsė“

The central nave of St. Michael the Archangel (the Garrison) Church and the painting “Apocalypse” at the grand altar

Kunigų, dirbusių Kauno Šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje, sąrašas⁵²

The list of priest who had worked at the Church of St. Michael the Archangel of Kaunas⁵²

1918 m. – 1919-12-05	Bronius Bumša (1888-06-13 – 1944-07-12) Kauno įgulos kapelionas. Chaplain of Kaunas Garrison.
1919-12-05 – 1920 m. pradžia	Antanas Palubinskas (1882-02-19 – po 1944 m.) Kauno Šv. arkangelo Mykolo (įgulos) bažnyčios rektorius ir Kauno įgulos kapelionas. Rector of Kaunas St. Michael the Archangel (the Garrison) Church and the chaplain of Kaunas garrison.
Nuo 1920-01-22	Antanas Ivaška (g. 1883) Nuo 1920-01-22 laikinasis Karo ligoninės kapelionas (?). An interim chaplain (?) of the Military Hospital since 1920-01-22.
1920 m. pradžia – 1920-10-09	Adolfas Sabaliauskas (1873-08-23 ar 09-04 – 1950-01-14) Karo ligoninės kapelionas, sovietmečiu žinomas slapyvardžiu Žalia Rūta. Chaplain of the Military Hospital, known by a nickname Žalia Rūta (meaning Rue Green) during the Soviet Period.
1920-10-09 – 1929-05-20	Antanas Palubinskas 1920 m. kunigas A. Palubinskas kartu su civiline ir karine vyriausybe persikėlė į Vilnių. 1920 m. spalio 9 d. lenkams užėmus Vilnių, grįžo rektoriauti į Kauną. Priest A. Palubinskas along with the Civil and Military Government moved to Vilnius in 1920 m. When Vilnius was occupied by Poland on October 9, 1920, he returned to the rector's position in Kaunas.
1929–1938	Vladas Mironas (1880-06-22 – 1953-02-18) 1931 m. kovo 7 d. kunigui V. Mironui arkivyskupas pasiūlė kun. Grauslį paskirti vikaru. 1938 m. V. Mironas paskirtas Ministru Pirmininku. On March 7, 1931, the archbishop suggested the priest V. Mironas to assign the priest Grauslys as a vicar. In 1938, V. Mironas was assigned the Prime Minister.
1938–1940	Adolfas Sabaliauskas
1940-07-17 – 1942-01-01	Bronislovas Paukštys (1897–1966) Už žydų gelbėjimą jam suteiktas „Pasaulio Tautų Teisulio vardas“. Was granted the “Name of Righteous among the Nations” for the rescue of Jews.
1942-01-01 – 1944-01-01	Juozapas Meškauskas (1889-04-16 – 1957-11-30) Lietuvos savisaugos dalinių karo kapelionas, garbės kanauninkas, profesorius. Military chaplain of Lithuania's Self-Defence Units, honorary canon, professor.
1944-01-01 – 1950 m.	Adolfas Sabaliauskas 1948 m. kovo 13 d. vikaru paskirtas Pranciškus Tamulevičius. On March 13, 1948 Pranciškus Tamulevičius was appointed a vicar.

52 Sudarytas remiantis kunigo A. Sabaliausko užrašais (KAKA. B. 704, p. 87–88.); kitais KAKA dokumentais, el. ištekliais.

- 1950-03-02 – 1953-11-12 **Rapolas Liūkas**
Gimnazijos ir karo belaisvių ligoninės kapelionas.
Chaplain of the Gymnasium and the Hospital of War Prisoners.
- 1950-06-24 – 1953-11-12 **Pranciškus Tamulevičius** (1923-01-29 – 2006-07-04)
Naujai įsteigtos Šv. arkangelo Mykolo parapijos kunigas.
Priest of the newly established parish of St. Michael the Archangel.
- 1953–1954 **Nikodemas Švogžlys-Milžinas** (1899-03-29 – 1985-01-20)
Visuomenės veikėjas, publicistas, istorikas.
Public activist, publicist, historian.
- 1954–1959 **Juozas Preikšas** (g. 1926-11-22)
Nuo 1984-12-02 vyskupas, 1989-04-02 – 2002-01-05 – Panevėžio vyskupas emeritas; gyvena Kaune.
Bishop since 1984-12-02, 1989-04-02 – 2002-01-05 – Bishop Emeritus of Panevėžys; resides in Kaunas.
- 1959–1960 **Alfonsas Lapė**
1959–1962 m. buvo Kauno kunigų seminarijos rektorius.
In 1959–1962 was the Rector of Kaunas Priest Seminary.
- 1960–1961 **Nikodemas Čėsna** (1905-04-11 – 1988-12-17)
Kanauninkas.
Canon.
- 1961-06-14 – 1962-03-24 **Juozas Vaičiūnas**
- 1992–1997 **Ričardas Mikutavičius** (1935-02-26 – 1998-07-01)
Klebonas. Poetas, visuomenės veikėjas. Jo klebonavimo metu vyko kapitalinis šventovės renovavimas.
Parson. Poet, public activist. A major renovation of the sanctuary took place when he was the parson.
- 1997–1998 **Alfonsas Svarinskas** (1925-01-21 – 2014-07-17)
Bažnyčios rektorius.
Rector of the church.
- 1998–2000 **Virgilijus Dudonis** (g. 1970-04-20)
Bažnyčios rektorius.
Rector of the church.
- Nuo 2000 iki dabar **Tomas Karklys** (g. 1974-09-12)
Bažnyčios rektorius. Kauno įgulos kapelionato ir statutinių struktūrų kapelionas.
Rector of the church. Chaplain of Kaunas garrison and statutory institutions.

BENDRUOMENĖ

COMMUNITY

Kauno įgulos kapelionato pastoracinė taryba

Pastoracinė taryba padeda kapelionui organizuoti kapelionato sielovadą, spręsti bendruomenės problemas, telkti įvairias kapelionate veikiančias organizacijas ir iniciatyvas bendrai veiklai. Bendradarbiaujant su Ekonimine Taryba planuoti ir tvirtinti kapelionato sielovados biudžetą ir aptarti svarbiausius kapelionato ūkinės veiklos uždavinius. Taryba siekia įtraukti kuo daugiau tikinčiųjų į religinį gyvenimą.

Pastoral Council of Kaunas Garrison Military Chaplain

The Pastoral Council helps the chaplain organize pastoral care, solve the problems of the community, and pool together various organizations and initiatives of the Military Chaplain for joint activities. While cooperating with Economic Council, it helps to plan and approve the budget of the pastoral care of the Military Chaplain and discuss the most important tasks of economic activity of the Military Chaplain. The Council seeks to get the faithful involved in religious life as much as possible.

Pastoracinė taryba
Pastoral Council

Pastoracinės tarybos susirinkimas
The meeting of the Pastoral Council

Kapeliono veikla Kauno įgulos kariniuose vienetuose ir statutinėse struktūrose

Ugdymas

Kauno įgulos kapelionas karinėse ir statutinėse struktūrose rūpinasi religiniu, moraliniu ir pilietiniu ugdymu. Kapelionas, suderinęs su karinių vienetų ir statutinių struktūrų vadais, kariais, pareigūnams ir civiliams tarnautojams skaito paskaitas, veda teminius užsiėmimus, organizuoja seminarus-konferencijas, dokumentinių filmų peržiūras-aptarimus. Organizuoja piligriminės-pažintinės išvykas.

Tarnybos vietoje ir karių pratybose

Kad geriau pažintų ir suprastų kariuomenėje tarnaujančių ir statutinėse struktūrose dirbančių žmonių gyvenimą, iššūkius, lūkesčius, problemas, įvairių kariuomenės karinių ir statutinių organizacijų veiklos specifiką, Kauno įgulos kapelionas stengiasi kuo dažniau lankytis kariniuose vienetuose ir statutinėse struktūrose. Pagal galimybes kapelionas dalyvauja karinių struktūrų organizuojamose karių pratybose, vyksta į tarptautinės taikos palaikymo misijas.

*Bendra malda misijos Afganistane metu
Joint prayer at the time of the mission in Afghanistan*

Activities of the Chaplain in the Military Units of Kaunas Garrison and Statutory Authorities

Education

The chaplain of Kaunas garrison takes care of the religious, ethical and civil education in the military and statutory institutions. The chaplain coordinates the material with the heads of military units and statutory bodies, delivers the lectures to the soldiers, officers and civilian personnel, leads themed educational workshops, organizes seminars-conferences, documentary film screening and discussions, and pilgrimage trips.

In the service units and training grounds

In order to get familiar with and to get a better understanding of the life, challenges, expectations, and problems of the military service people and statutory staff, and operational specifics of various military and statutory organizations, the chaplain of Kaunas garrisons makes an effort to visit the military units and statutory bodies as often as possible. He uses every opportunity to participate in military training exercises organized by the military units and attends the international peacekeeping missions.

*Adventas dr. Jono Basanavičiaus karo medicinos tarnyboje
Advent in the Military Medical Service of Dr. Jonas Basanavičius*

Tarptautinis bendradarbiavimas

Kapelionatas siekia kuo daugiau bendradarbiauti tarptautiniu lygiu, kad įgytų naujos sielovadinės, socialinės patirties.

Maltos karių piligrimų vizitas

2012 m. rudenį Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios Pastoracinės ir ekonominių reikalų tarybos narių grupė, vadovaujama kun. Artūro Kazlausko, vyko į piligriminę kelionę į Maltą. Organizuoti piligrimystę Maltoje padėjo ir piligrimais kelionėje rūpinosi Maltos kariuomenės kapelionas kun. Joe M. Meli. Tuomet užsimezgė draugiški santykiai tarp Kauno igulos ir Maltos kariuomenės kapelionatų. Kauno igulos piligrimai pakvietė Maltos kariuomenės kapelioną su karių grupe atvykti į Lietuvą. Atsiliepdami į šį kvietimą, 2013 m. rugsėjo 8–15 d. Kauno igulos kapelionate viešėjo Maltos karių piligrimų grupė, vadovaujama Maltos kariuomenės kapeliono kun. J. M. Meli. Piligrimus iš Maltos pasitiko ir vizito programa Lietuvoje rūpinosi Kauno igulos kapelionato kapelionas kpt. Tomas Karklys. Svečiams buvo pristatyta Kauno igulos kapelionato veikla, suorganizuota pažintinė kelionė po Lietuvą.

Maltos karių piligrimų vizitas

The visit of pilgrim soldiers from Malta

International Cooperation

The chaplain aims to increase the international cooperation in order to gain more social experience and experience of pastoral care.

The visit of pilgrim soldiers from Malta

In the fall of 2012, the group of members of the Council of Pastoral Care and Economic Affairs of Kaunas St. Michael the Archangel (the Garrison) Church, lead by the priest Artūras Kazlauskas, went on a pilgrimage trip to Malta. The military chaplain of Malta, priest Joe M. Meli, helped to organize the pilgrimage and took care of the pilgrims. A friendly relationship began between the chaplains of Kaunas garrison and the military chaplains of Malta. The pilgrims of Kaunas garrison invited military chaplain of Malta to come to Lithuania with the group of soldiers. The invitation was accepted. On August 8–15, 2013 the group of pilgrim soldiers from Malta, lead by the military chaplain priest J. M. Meli, came to visit the Military Chaplain of Kaunas garrison. The chaplain of Kaunas garrison, captain Tomas Kurklys met the pilgrims from Malta and took care of the programme. The activities of Kaunas Military Chaplain were introduced to the guests, and a tour around Lithuania was

Maltos karių vizitas Juozo Vitkaus inžinerijos batalione

The visit of pilgrim soldiers from Malta to Juozas Vitkus Engineer Battalion

Latvijos karo kapelionų vizitas
The visit of Latvian military chaplains

Latvijos karo kapelionų vizitas

2014 m. spalio 5–10 d. Kauno įgulos kapelionate viešėjo septyni Latvijos karo kapelionai, vadovaujami vyriausiojo kapeliono Elmars Plavinš. Baltijos šalių kapelionų pratybų metu Nemenčinėje Latvijos karo kapelionus pavišėti kapelionate pakvietė Kauno įgulos kapelionato kapelionas kpt. Tomas Karklys. Viešnagės metu kapelionai buvo supažindinti su Kauno įgulos bažnyčia ir jos istorija, kapelionato istorija ir veikla. Buvo surengtos ekumeninės pamaldos. Svečiai susipažino su Kauną garsinančiomis lankytinomis vietomis.

The visit of Latvian military chaplains

On October 5–10, 2014 seven military chaplains from Latvia, lead by the senior chaplain Elmars Plavinš, visited the Military Chaplain of Kaunas garrison. During the practice of chaplains of the Baltic States, which took place in Nemenčinė, the chaplain of Kaunas Military Chaplain, captain Tomas Karklys invited Latvian military chaplains to come for a visit. Kaunas Garrison Church, the history of the church, the history and activities of the Military Chaplain were introduced to the chaplains during the visit, and ecumenical service was organized. The guests had also visited the places of interested, which make Kaunas famous.

JAV kariuomenės kapeliono kpt. Kennetho D. Gillespie vizitas
The visit of the USA military chaplain, Kenneth D. Gillespie

JAV kariuomenės kapeliono kpt. Kennetho D. Gillespie vizitas

2015 m. kovo 2–6 d. Estijos Alu miestelyje esančioje savanorių pajėgų mokykloje vyko Baltijos šalių karo kapelionų pratybos. Lietuvos, Latvijos ir Estijos karo kapelionai sėmėsi patirties iš savo kolegų norvegų, suomių ir amerikiečių.

Po šių pratybų kapeliono kpt. Tomo Karklio kvietimu kovo 8 d., sekmadienį, Kauno įgulos kapelionate apsilankė JAV kariuomenės kapelionas, besirūpinantis savo šalies karių, atliekančių misiją trijose Baltijos šalyse ir Lenkijoje, sielovada kpt. Kenneth D. Gillespie. Buvo aptarti JAV karių Lietuvoje sielovadiniai poreikiai. Svečiams paruošta turininga programa.

The visit of the USA military chaplain, Kenneth D. Gillespie

On March 2-6, 2015 the practice of the military chaplains of the Baltic States took place in the school of volunteer forces, located in Alu town, Estonia. Military chaplains from Lithuania, Latvia and Estonia have been learning from the colleagues from Norway, Finland and the USA.

After this practice, invited by the chaplain captain Tomas Karlys, the USA military chaplain captain Kenneth D. Gillespie, who provides pastoral care to the soldier of his country, who came on a mission to the Baltic states and Poland, came to the Military Chaplain of Kaunas garrison. The pastoral care needs for the USA soldiers, who are present in Lithuania, had been discussed. An interesting programme was prepared for the guests.

Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Įgulos) bažnyčios bendruomenė

Jaunimo sielovada (Šv. Šeimos bendruomenė)

Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Įgulos) bažnyčioje vyksta pasiruošimas Sutvirtinimo sakramentui, gieda jaunimo choras, veikia teatro studija, dalyvaujama rekolekcijose. Kas mėnesį organizuojamas renginys jaunimui – „Atsivertimo dienos“, kur susistojama ir įsiklausoma į Dievo Žodį.

Susirinkus didesnei grupei, organizuojamas tikėjimo pažinimo ir gilinimo kursas „Alfa“ jaunimui, kurį sudaro mokymai, diskusijos grupelėse ir savaitgalio išvyka kurso viduryje.

Sekmadieniais dalis bendruomenės narių ir savanorių renkasi patarnauti vargšų valgykloje. Susitikimų metu gaminamas valgis, kartu pietaujama, meldžiamasi su susirenkančiais vargšais, bendraujama.

Organizuojami susitikimai su Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriaus-pataisos namų būrio vaikinais, per kuriuos žaidžiami bendruomeniniai žaidimai, giedamos giesmės ir dinamiškai pristatomi mokymai tikėjimo temomis.

Jaunimo choras

Youth choir

The community of Kaunas St. Michael the Archangel (the Garrison) Church

Pastoral care for youth (The Community of Holy Family)

Preparation for Confirmation, the youth choir, the theatre studio and retreats take place at Kaunas St. Michael the Archangel (the Garrison) Church. The youth event under the title “The Days of Conversion” is organized every month, where everyone stops for a moment to listen to the Word of God.

When a larger group comes together, the faith cognition and deepening course “Alpha” for youth, which consists of educational classes, group discussion and weekend trips in the middle of the course, is being organized.

On Sundays, several community members and volunteers get together to serve at the canteen for poor. The meals are being prepared, members take time to dine together, pray along with the poor and communicate.

The meetings are organized with the young men from Kaunas Juvenile Remand Prison, when community games are being played, religious songs are sung and educational classes covering the faith themes are dynamically delivered.

Jaunimo choras su jaunimo bendruomene

Youth choir and youth community

Šeimų sielovada

Kauno įgulos bendruomenėje daug dėmesio skiriama šeimų sielovadai, ypač karių ir pareigūnų šeimoms. Siekiama, kad kapelionato šeimos taptų autentiškais tvirto tikėjimo židiniais, suvienytais vienos ir visuotinės Katalikų Bažnyčios.

Kiekvieną sekmadienį iš karto po šv. Mišių šeimų sielovados vadovas kviečia šeimas į bendruomenės susirinkimus. Šių susitikimų metu vyksta teminiai užsiėmimai, skaitomas ir nagrinėjamas Šventasis Raštas, bendrai švenčiamos šventės ir minėjimai.

Pastoral care for the families

A great deal of attention is being paid to the pastoral care for the families in Kaunas garrison community, and especially for the families of soldiers and officers. It is aimed to make the families of Military Chaplain an authentic hearth of a strong faith, united by one and global Catholic Church.

Every Sunday, after the Holly Mass, the head of pastoral care for the families invites the families to come to community meetings. Themed educational workshops take place, the Holy Bible is being read and studied, and holidays or commemorations are being celebrated together.

Šeimos bendruomenės susitikimo metu
At the family community meeting

Vaikų sielovada

Kiekvieno sekmadienio šv. Mišiose didelis dėmesys skiriamas vaikams. Jose dalyvauja vaikai, besiruošiantys Pirmajai Komunijai. Siekiama Mišias priartinti prie mažutėlių, kad jiems Eucharistijos šventimas būtų gyvas ir artimas.

Kiekvieną sekmadienį iš karto po šv. Mišių vaikų sielovados grupės vadovė kviečia į vaikų bendruomenės susirinkimus, kurie vyksta įgulos bažnyčios rūsyje. Šių susitikimų metu žaidžiama, užsiimama kūrybine veikla, artėjant didžiosioms metų šventėms ruošiamos šventinės programos.

Pastoral care for children

A great deal of attention is paid to children during the Holly Mass every Sunday. The children who are preparing for the First Communion participate in the service. The Mass is being adapted to the interests of the little ones, so the celebration of Eucharist would feel live and close.

Every Sunday, after the Holly Mass, the groups of pastoral care invite the children to come to the community meetings, which take place in the cellars of the Garrison Church. Games are being played, creative activities take place, and festive programmes are being prepared for the celebration of major holidays.

Sekmadienio užsiėmimas su vaikais
Sunday sessions with children

Teksto autorė / Text author dr. Ingrida Veliutė
Fotografas / Photographer Vytautas Kandrotas
Redaktorė / Editor Rūta Kilienė
Vertėja / Translator Rasa Salatkienė
Kalbos redaktorė / Language editor Jovita Martišiūtė
Dizaineris / Designer Petras Babušis

Santrumpų paaiškinimai / Explanation of abbreviations:

A – apačioje / bottom, D – dešinėje / right, K – kairėje / left, V – viršuje / top

Knygoje panaudotos nuotraukos:

Aleksandro Somoilovo asm. archyvo 9 (KV, KA), 10 (D), 19, 20 (KV), Antano Burkaus asm. archyvo 20 (KV, DA), Leonido Chardino 33 (D), 34 (1 eil. D, 2 eil. K, 3 eil.), 36, 42, 44 (K), 45 (D), 46, 47 (K), Rimanto Žiemio 34 (2 eil. D), Liudviko Žiemio 45 (K), Stanislovo Sajausko asm. archyvo 3, Vytauto Kandrotas 1, 6–7, 10 (KA), 13, 17, 24 (DA), 37.

Kauno apskrities archyvo 9 (D), Kauno arkivyskupijos kurijos archyvo 10 (KV), 14, 24 (DV), 29, Kauno Šv. arkangelo Mykolo bažnyčios archyvo 2, 5, 27, 33 (K), 34 (1 eil. K), 40–41, 43, 44 (D), 47 (D), Lietuvos centrinio valstybės archyvo 20 (DV, KA), 23 (V), 24 (K), M. K. Čiurlionio dailės muziejaus 30 (D), leid. „Vitražo ir skulptūros galerija“ 30 (K), Vytauto Didžiojo karo muziejaus 23 (A), 27.

Viršelis – fot. Vytauto Kandrotas / Cover – photo of photographer Vytautas Kandrotas

Priekinio viršelio nuotrauka – Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčia

The photo of the front cover – St. Michael the Archangel (the Garrison) Church of Kaunas

Galinio viršelio nuotrauka – pagrindinio šventovės kupolo vaizdas bažnyčios viduje

The photo of the back cover – the view of the main dome of the sanctuary inside the church

p. 1 Vlodo Didžioko freskos „Gerasis Ganytojas su avinėliais“ Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje fragmentas, 1934 m. / The fragment of the fresco “Good Shepherd with the Lambs” by Vladas Didžiokas at Kaunas St. Michael the Archangel (the Garrison) Church, 1934

p. 3 Saulys Antanas Sajauskas ant Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios kupolo, 1932 m. / Rifleman Antanas Sajauskas on the dome of St. Michael the Archangel (the Garrison) Church, 1932

p. 6–7 Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčia iš oro / Kaunas St. Michael the Archangel (the Garrison) Church from the air

p. 40–41 Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčios bendruomenė / Community of Kaunas St. Michael the Archangel (the Garrison) Church

Santrumpų paaiškinimai:

KAA – Kauno apskrities archyvas / Kaunas County Archives

KAKA – Kauno arkivyskupijos kurijos archyvas / Kaunas Archdiocese Curia Archives

RCVKIA – Rusijos centrinis valstybės istorijos archyvas / Central State Historical Archives of Russia

NMKČDM – M. K. Čiurlionio dailės muziejus / M. K. Čiurlionis Art Museum

Knygą Kauno įgulos kapelionato užsakymu išleido VŠĮ „Terra Publica“ / Published by PE Terra Publica, by request of Kaunas Garrison Military Chaplain

Išleido / Published by

TERRA PUBLICA

VŠĮ „Terra Publica“
Jaunimo a. 2, LT-50117 Kaunas
Tel. (8 37) 32 88 20
info@terrapublica.lt
www.terrapublica.lt

Kauno įgulos kapelionatas
Druskininkų g. 4–3, LT-44288 Kaunas
Tel. (8 37) 22 62 66
soboras@takas.lt
www.ordinariatas.lt

Spausdino / Printed by
UAB „Spindulio spaustuė“
B. Brazdžionio g. 23
LT-48184 Kaunas
www.spindulys.lt